

СЪЮЗ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛАТЕЛИСТИ

НУЖИЗЖАТИКА

ГОДИНА ПЕТА

КНИЖКА 1

СОФИЯ 1973

На лицевата корица:
Медальон с образа на Васил Левски,
отсечен през 1970 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

В. Драганов	- Организационна същност на нумизматите в СБФ	1
	Организационен живот	
Г. Колчев	- Активна дейност в Стара Загора	4
	Научен отдел	
Проф. Т. Герасимов	- Секъл ли е монети Петър /Тодор/, братът на на Асен?	5
Н. с. Й. Юркова	- Нов вид фалшификат на средновековна българ- ска монета	10
В. Герасимова-Томова	- Образи на баснословни същества върху монетите /продължение от кн. 3/1972 г./	13
Инж. Вл. Топоров	- Монетната ни емисия 1940 година	18
Ст. Стоянов	- Монети ... за подкови и клинчи	22
Ч. Ангелов	- Как се пише "История славянобългарска"	24
Кл. Карадимчев	- Траките и техните монети	26
Подполк. Д. Димитров	- Възпоменателна колекция от медальони ...	28
	- Нова юбилейна сребърна монета - "В. Левски" ..	33
Т. Димитров	- Опасни ли са за монетите обвивките от пласт- маса?	34
	Правна просвета	
Н. Гайдаров	- Изводи и поуки от един наказателен процес....	36
	Из нумизматичните списания	
	- "Нумизматиче байтреге" и "Нумизматиче листи"	40

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

проф. Тодор Герасимов /главен редактор/
н. с. Йорданка Юркова
Върбан Драганов
Никола Гайдаров
Начо Николов
Иван Върбанов /зам. -главен редактор/

Адрес на редакцията:
София 6, ул. "Димо Хаджидимов" 33
п. к. 662 и 798, тел. 88-00-09 и 89-07-32

Върбан Драганов
член на ИБ на ЦС
на СБФ

ОРГАНИЗАЦИОННАТА СЪЩНОСТ НА НУМИЗМАТИТЕ В СБФ

Редица управителни съвети на филателни дружества, съюзни членове-нумизмати или неорганизираните още колекционери на монети с писма до ИБ на ЦС на СБФ и до редакцията на сп. "Нумизматика" поставят редица въпроси, свеждащи се до организационното положение на нумизматичните дружества и секции в системата на Съюза на българските филателисти; какво е тяхното място в организационната структура на Съюза; взаимоотношенията им с филателните дружества; имат ли право на своя програма за просветна дейност и обществени изяви и пр., и пр.

Член 1 от Устава на Съюза на българските филателисти определя не само характера на СБФ като "... масова културно-просветна организация на колекционерите на пощенски марки в Народна република България", но и уточнява, че "Съюзът обединява в своите редици и колекционерите на монети и кибритени етикети /нумизмати и филуме-нисти/..."

Важни обществени съображения наложиха приобщаването на нумизматите към Съюза на българските филателисти. Всяка обществена организация у нас, както и във всички социалистически страни, има съопределена роля в социалистическото общество. С признаването на съществуването на СБФ в този вид, висшите държавни, партийни и обществени институти заложиха строго определени задачи и сфера за действие на Съюза, формирани в неговия устав: "Съюзът провежда разяснително-възпитателна дейност за издирването и съхраняването на филателни и нумизматични материали и рядкост и тяхното запазване в страната като национално богатство и работи за недопускане на търговско-спекулативни стремежи сред колекционерите и на извращения при колекционирането. Съдейства за издаването и разпространяването на специална литература сред колекционерите. Провежда разнообразни по форма и съдържание просветни мероприятия, за да свърже същността на колекционирането на филателни, нумизматични и филуменни материали с възпитанието на българските колекционери в патриотичен и интернационален дух и ги мобилизира за най-активно участие в социалистическото строителство на нашата родина". Съгласно съществуващото законодателство и правилата на социалистическото общество, извън системата на СБФ не могат да се обособяват като самостоятелни организации, никакви дружества и секции, филателни или нумизматични.

Основна организационна единица на СБФ е първичната организация - дружеството. Във всяко населено място, при наличието най-малко на 5 души колекционери на пощенски марки или на монети и желаещи да се организират, се изгражда дружество. В чл. 9 от Устава е пояснено, че "... В населени места, където колекционерите на пощенски марки, монети и кибритени етикети поотделно са над 25, с решение на ИБ, може да се изгради дружество по предмета на колекционирането, т.е. изграждат се две дружества - филателно и нумизматично. В тези случаи нуми

матичното дружество е самостоятелно организационно, основно звено със свое ръководство, със своя самостоятелна програма за работа независимо от филателното. По принципа на демократическия централизъм, то е подчинено и се ръководи от висшестоящите организационни звена на СБФ - Окръжния съвет - Централния съвет, в които трябва да има свои представители.

Поставя се и въпросът: може ли един колекционер да членува и в двете дружества - на нумизматите и на филателистите? Няма пречка за това, но той и на двете места е длъжен да плаща членски внос, защото дружествата, макар и в един населен пункт, са различни. Освен това той е длъжен, съгласно устава, да взема дейно участие в работата на двете дружества.

Обикновено към филателните дружества се организират нумизматични секции. Тази организационна форма е повсеместна сега в нашия съюз, като изключим единственото самостоятелно дружество в София, което след решението на Пленума на ЦС от 1972 г. предстои да се реорганизира. За учредяването на нумизматична секция се свиква учредително събрание. Секцията и избраното ръководство се утвърждават от управителния съвет на филателното дружество и се регистрират в ИБ на ЦС на СБФ.

Филателните дружества, в които има нумизматична секция, имат единен план, който обхваща организационната и културно-просветната дейност и на нумизматичната секция. Но секцията, изхождайки от спецификата на този род колекциониране, има свой раздел в общия план, със своя просветна програма.

Желателно е в управителните съвети на филателните дружества, както и в окръжните съвети да влизат и нумизмати, които да отговарят за дейността на нумизматичните секции. Безусловно е, че за членове на управителните и окръжните съвети трябва да се избират честни и работливи, с развито чувство за обществена отговорност хора, които познават спецификата на нумизматичното движение и сами са колекционери на монети.

Когато се налага да се организират секции и клубове по предприятия, учреждения и учебни заведения, те могат да бъдат или смесени, или по предмета на колекционирането. Тогава се избира ръководство на секцията или клуба и се утвърждава от съвета на филателното дружество в населеното място.

В тези случаи, когато към филателното дружество е създадена нумизматична секция, членуващите в нея плащат само членски внос на дружеството. Няма пречка един колекционер, който има и нумизматични, и филателни интереси, желае и има възможност да участва активно в мероприятията им, може едновременно да бъде член и на филателното дружество, и на нумизматичната секция.

Нумизматите, обединени в секция или дружество, могат и трябва да бъдат в крак с организационния живот на СБФ. Това е тяхно първично задължение. Освен това те трябва да участвуват активно в просветната дейност, да обогатяват своите познания в историята на народите, на нашите земи, на нашия народ. Само просветеният нумизмат може да оцени по достойнство истинската същност, историческото и кул-

турното свойство на монетите и да се бори за тяхното запазване като национално богатство. Именно в това е общественото оправдание и заслугата на нумизматичното движение у нас. Само просветеният нумизмат може и с успех да се бори срещу спекулативните, частно-собственически стремежи на някои лъже-нумизмати. Нещо повече, просветната дейност в нумизматичните дружества и секции трябва да бъде на такава висота, която би създавала атмосфера на нетърпимост на такива стремежи. От друга страна, би ги превърнала в средища на активна пропагандна и просветна дейност в тази насока и всред широките слоеве на народа.

Има една особеност в дейността на нумизматичните дружества и секции. Освен в рамките на СБФ, тя трябва да се провежда в тясно сътрудничество със специалистите и длъжностните лица в областта на нумизматиката - музейните работници. Самодейността в просветната работа носи опасност от възприемане и разпространение на недостоверни данни, на съмнителни откривателства и "истини".

Отговорни задачи в това отношение се възлагат и на печатния орган на Съюза - сп. "Нумизматика". Полезни материали по нумизматика публикува и сп. "Филателен преглед", както и "Филателен бюлетин" на Варненското филателно дружество. Тези издания на Съюза трябва да стигнат до всеки нумизмат.

МЕЖДУНАРОДНО ПРИЗНАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА НУМИЗМАТИКА

На 8 и 9 май 1972 г. във Варшава се проведе редовната сесия на Световното бюро по Нумизматика, в което участвуват най-изтъкнатите учени в областта на античната, средновековна и западноевропейска нумизматика.

Сесията бе ръководена от видния френски учен, директор на Монетния кабинет в Париж, д-р Жорж Льо Ридер.

Дневният ред на сесията бе свързан преди всичко с подготовката на световния конгрес по нумизматика, който ще се проведе от 9 до 16 септември 1973 г. в Ню Йорк и Вашингтон. Сесията взе решение да се отпуснат степенции на редица млади и надеждни учени-нумизмати от различни европейски страни, които биха могли да осигурят тяхното участие в работата на конгреса.

В точка текущи въпроси бе поставено предложението да бъде избран, поради своите изключителни заслуги и приноси в областта на античната и средновековна нумизматика, за почетен член на световното бюро по нумизматика, българският учен проф. Тодор Димитров Герасимов.

Това предложение бе прието с абсолютно мнозинство.

Изборът на проф. Тодор Герасимов е световно признание не само за неговите лични научни постижения. Той се явява и признание за успехите на нумизматиката в България, на която проф. Герасимов посвети повече от четиридесет години от своя живот.

АКТИВНА ДЕЙНОСТ В СТАРА ЗАГОРА

В последно време нумизматиката у нас печели много нови привърженици. В нашия Старозагорски окръг те са вече един внушителен брой. Учредиха се нумизматични секции към филателните дружества, създава се програма за тяхната дейност.

Една от първите и най-важните задачи е научно-просветната и възпитателната работа. В изпълнение на нея на 8 февруари 1973 г. окръжната секция на нумизматите към Окръжния съвет на филателистите, съвместно с Клуба на културните дейци в града организираха просветно събрание. Директорът на Окръжния исторически музей Димитър Николов говори на тема "Античните монети в българските земи". На събранието бяха дошли нумизмати от града, от Чирпан и Раднево.

Беседата продължи близо час и половина, но присъстващите слушаха с нарастващ интерес. Живо и увлекателно сказчикът разказа за появата на първите парични знаци, с които са си служели древните народи. След това той проследи появата на монетите. Подробно се спря на появата им по нашите земи. Сказчикът онагледя своята беседа със значително количество монети.

Присъстващите проявиха голям интерес. Бяха зададени много въпроси. Изказаха се пожелания за цялостна програма от беседи от този род и особено от областта на българската нумизматика.

Инж. Тоньо Иванов, председател на нумизматичната секция и първи секретар на ГК на ДКМС, поясни, че тази беседа е именно първата точка от програмата за дейността на секцията.

х

х х

Към Окръжния пионерски дом в Стара Загора отново бе организиран кръжок по нумизматика. Негов ръководител е Злати Златев от нумизматичната секция на филателното дружество в града.

В града работи от две години още един младежки кръжок.

Г. Колчев

Б.Р. От този брой редакцията открива новата рубрика "Организационен живот". Пишете ни за дейността на вашите секции, за вашите инициативи, организационни и обществени изяви.

Пишете ни и за вашето мнение за поместваните материали, както и това, какво бихте желали да прочетете на страниците на сп. "Нумизматика". Сътрудниците на списанието биха отговорили авторитетно на всички въпроси от областта на нумизматиката.

Проф. Тодор Герасимов

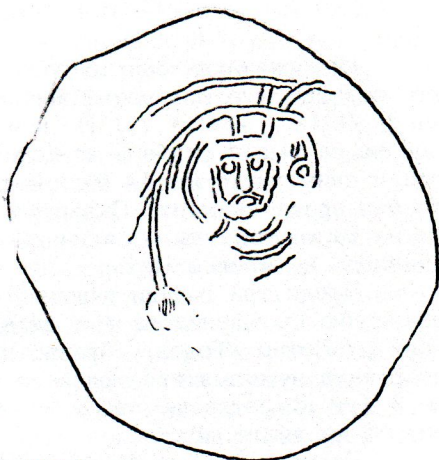
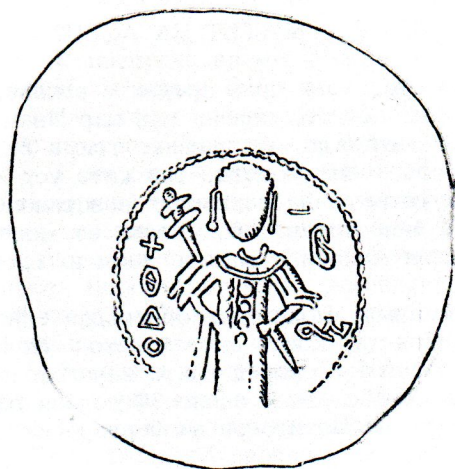
СЕКЪЛ ЛИ Е МОНЕТИ ПЕТЪР /ТОДОР/, БРАТЪТ НА АСЕН?

Историята на българското монетосечене през средните векове, както отдавна е установено, начева с монетите, ковани при цар Иван Асен II /1218 - 1241 г./¹ По всичко изглежда, че първите трима Асеновци не са имали условия да коват собствени монети, тъй като усилията и вниманието им са били съсредоточени да затвърдят възстановената българска държава. Пазарите са били тогава обслужвани от монетите на Византия, които са циркулирали масово в нашите земи и след въстанието на Асен и Петър.

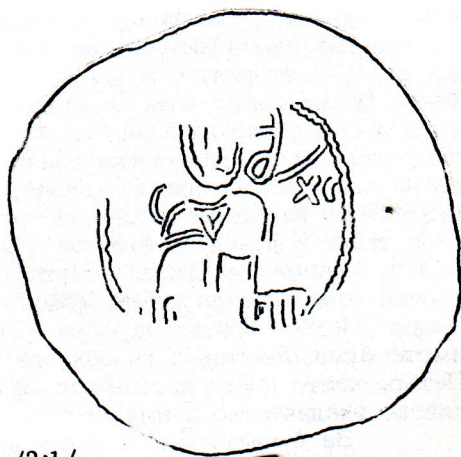
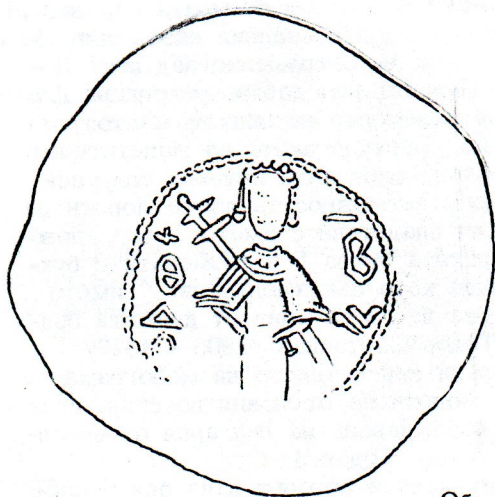
Преди три години чешкият нумизмат Похитонов обнародва едно сензационно съобщение за две медни монети, които според него били ковани от Петър /Тодор/, братът на Асен I и според които началото на българската нумизматика трябвало да се постави с около 30 години по-рано.² Тук накратко ще изложим тезата на Похитонов за българския произход на двете медни монети.

Както се вижда от приложените рисунки /обр. 1 и 2/, монетите са с еднакви типове от двете страни, но от различни печати. Върху лицето им е представен владетел с корона, саκος, лор и жезъл, завършващ с кръст с две напречни рамена. В ляво от фигурата е разположен в отвесен ред надпис + ΘΔΟ, а в дясно /на единия екземпляр/ се вижда едро отпечатена буквата Б със знак за съкращение над нея. Допълу има два по-малки буквени знака. Първият наподобява ръкописна форма на А, а вторият е Н. Във втория екземпляр на същото място има буква В със същия знак за съкращение. Върху опакото на монетите има един и същ образ на Христос. Похитонов, след като изтъква епиграфски, стилови и исторически данни срещу възможността двете монети да са на някой от четиримата византийски владетели с името Тодор, позволявайки се на присъствието на българската буква Б и споменатите буквени знаци под нея, които той обяснява като съкращение на името АСЕН, приема, че двете монети трябва да са на един от двамата български царе, носили името Тодор - Тодор Светослав /1300 - 1322/ и Тодор /Петър/ братът на Асен I. Поради присъствието на монограма на името Асен, Похитонов ги обявява за монети на Асеновия по-стар брат Петър, който преди въстанието за освобождаване на България от византийско владичество е имал кръщелното име Тодор.³

За буквите Б и В върху двете монети авторът дава обяснението, че първата представлява съкращението Б/ЪЛГАРИН/, а втората - съкращение на В/ЛАХ/. Това обяснение на буквите, казва Похитонов, е правилно, тъй като според тезата на румънските историци във въстанието на братята Асен и Петър участвували и власи. Петър /Тодор/, за да задоволи националното самочувствие на последните, е накарал да се впише в една емисия монети с името ВЛАХ. Похитонов обяснява отсъствието на характерната за българските монети титла цар върху въпросните две монети съвсем наивно, като твърди, че цар Петър /Тодор/ е накарал да не поставят титлата ЦАР в емисиите монети с думата Б/ългария/, тъй като нямало съответната влашка дума за титлата цар,

Обр.1 /2:1/

Обр.2 /2:1/

7

която да се постави върху емисиите с името В/лах/. И затова тя липсва и на двете места!

През време на едно пребиваване в Прага имах възможността да разгледам обнародваните от Похитонов медни монети. На пръв поглед те имат вид като да са истински. Но при внимателно анализиране образите и надписите от двете страни на монетите открих няколко подробности както в иконографията на представения владетел, тъй и в надписите, които издават модерния им произход. Прави впечатление, че главата на царя е отделена от тялото и виси във въздуха. Между нея и трупа няма органична връзка, тъй като модерният гравьор е пропуснал да означава шията. Жезълът, който царят би трябвало да държи в

дясната ръка е представен като забучен в рамото. Липсва продължение на долния край на дръжката му до ръката, която трябва да го държи. Тези несъобразности не биха били допуснати от един средновековен гравьор. Налице е също така и голяма несъразмерност между частите на ръцете. От рамото до лактите те са представени много широки, а от лактите до китката много тънки. В единия екземпляр фалшификаторът е начертал края на лора, прехвърлен през дясната ръка, а в другия през лявата. Това също така е признак, че той не е разбирал принадлежността на тази част от церемониалното облекло и затова е представил лора по два различни начина. Същият е изобразил в екземпляра с буква Б пергаментния свитък като нож с остър връх.

За модерния произход на двете медни монети свидетелствува и голямата разлика в стила и фактурата на образите от двете им страни. Докато образите на лицето са с необичаен за времето висок релеф, което е направило впечатление и на самия Похитонов, то образите от опакото са третираны съвсем линейно. В тях рисунката е разкъсана и очертанията на частите на фигурата са неопределени. Такава голяма разлика в изпълнението на фигурите няма в нито една истинска монета от Средновековието.

И в двете монети името е предадено неправилно: 0A0, като са изпуснати двете гласни пред и след буквата Δ. Старинно начертание няма и в буквата, в която Похитонов вижда първата буква от името АСЕН. Нея модерният гравьор е начертал като малко ръкописно А. Трябва да изтъкнем, че във всички автентични монети на българските царе буквите имат едно начертание - това на днешните печатни главни букви. Двете букви от първия екземпляр - А и Н не могат да представят монограм на името АСЕН, тъй като то в монетите и печатите се изписва изцяло. Така е в моливдовула на Асен I 4, в монетите на Иван Асен II, на Михаил Асен и на Константин Асен 5. Против автентичността на двете монети, обнародвани от Похитонов, свидетелствуват най-добре буквите В и Б, които той обяснява като съкращения на БЪЛГАРИН и ВЛАХ. Ако се съгласим с автора, че развързането и тълкуването на въпросните две букви е възможно, то тогава имената БЪЛГАРИН и ВЛАХ, свързани с кръщелното име Петър, дават една безсмислица, която се състои в това, че царят е наречен в едната емисия ТОДОР БЪЛГАРИН, а в другата ТОДОР ВЛАХ! Никой сериозен изследвач не би приел, че едно и също лице може да произхожда едновременно от две различни етнически групи, а и в средновековните документи и в тези от по-ново време не се определя етническият произход на владетеля. Може би Похитонов трябваше да се доуясни и допълни, че в единия случай Б е съкращение на израза "Цар на Българите", а във втория - "Цар на Власите". Но все пак невъзможно е титлата "владетел на българите и власите" по никакви дипломатични подбуди да бъде разделена на две, като едната ѝ част се постави в едни монети, а другата част - в други. В кореспонденцията на цар Калоян с папа Иннокентий III винаги първият е титлуван едновременно "цар на българите и власите". Че братята Асен и Петър не са смятали за нужно да изтъкват участието на власите във възстановяването на българската държава в 1186 г., се вижда най-добре от моливдовула за скрепяване на официални документи на единия брат - Асен I. В него той се титлува само "Цар на българите" 6. Така е и в моливдовула на Борил, който заел търновския

престол след убийството на Калоян 7. Ако предшественикът му се е титулувал в официалните документи като "Цар на българите и на власите", то и Борил не би пропуснал да възприеме тази титла. От печата му виждаме, че такова нещо няма. У един византийски летописец е казано: "По-големият брат Петър възложил на главата си златен венец, а на нозете си червени обувки и се нарекъл цар на българите" 8. Също така друг византийски писател назовава по-малкия брат Асен I "пръв цар на българите" 9. Само хитрият Калоян, по дипломатически съображения, единствен от Асеновци прикачил към титлата "цар на българите и на власите".

Двата буквени знака, които Похитонов обявява за монограм на името Асен, са довели този автор до заключението, че тук АСЕН е фамилно име. Затова той е написал в статията си чудноватото твърдение, че братът на Петър - Асен е носил името на някакъв дядо или баща Асен и затова се е именувал Асен Асен/ов/. В подкрепа на тезата си Похитонов се позовава на сребърните грошове на Иван Асен II, подражания на венецианския метапан. В тях името на царя е повторено два пъти АСЕН АСЕН. Ето защо според автора тези монети трябва да се припишат на Асен I, бащата на Иван Асен II. Доста трудно е да се приеме, че Петровият брат Асен I е секъл само сребърни монети, а медни въобще не е пушал в обращение. А известно е, че за вътрешния пазар най-необходими са медните монети. Ако следваме Похитонов, какво обяснение би трябвало да дадем за грошовете на цар Георги I Тертер, които също така са подражание на венецианския грош. При тях също и в името Георги - ГЕУРГНЕ-ГЕУРГНЕ е изписано два пъти. Тогава кой е този "Георги син на Георги"? Изключено е Георги II Тертер, син на Тодор Светослав да се е нарекъл Георги син на Георги I /дядо му/, а не син на живия си баща Тодор Светослав. Освен това синът на Тодор Светослав е заел за много кратко време търновския престол и то при трудни за него условия и едва ли е могъл да кове изобилните сребърни грошове с името ГЕУРГНЕ, повторено два пъти.

Против писаното от Похитонов, че по-младият от братята Асен се е именувал Асен Асен/ов/, свидетелствува неговият моливдовул, за който вече споменах. В надписа около образа на царя е дадено личното му име Асен. Следователно, ако приемем тълкуването на Похитонов, че двата знака са съкращения на името АСЕН, то неговото присъствие върху монетата е безсмислено, тъй като Тодор /Петър/ не е нито внук на измисления дядо или прадядо Асен, нито син на по-младия си брат Асен! Но дори и да се съгласим за момент с Похитонов, че монетите с името Тодор са на Асеновия брат, тогава се явява въпросът кога той е могъл да ги кове: Дали по време на въстанието 1186-87 г., или когато е бил повикан да заеме престола на убития си брат Асен. Струва ни се, че е изключено Петър да е имал възможност да мисли за монети по време на усилената борба за освобождението на страната. А при повторното му обявяване за български цар той надали ще е сменил даденото му още по време на въстанието име Петър, което той е носил цели 10 години до смъртта си и под което той е бил популярен между народа. С това име го знаят и във Византия и затова североизточният край на България, където той е управлявал, е наречен "Петрова земя".

Струва ми се, че от изложеното достатъчно ясно се вижда, че пред нас имаме две фалшиви монети, които нямат нищо общо с българската средновековна нумизматика, тъй като не са ковани от никакъв български цар с име Тодор в началото на XII век.

Бележки:

- 1 Н. Мушмов, Монетите и печатите на българските царе, София, 1925, стр. 66
- 2 E. Pochitonov, La plus ancienne émission monétaire bulgare de l'époque du second royaume, Byzantinoslavica, v. XXXI/1, p. 54 et s.
- 3 М. Попруженко, Синодик на цар Борила, София, 1928, стр. 77, 92
- 4 Н. Мушмов, цит. съч. стр. 158, обр. 243
- 5 Н. Мушмов, цит. съч. стр. 68, 69, 73 и 77
- 6 Мушмов, п. т. стр. 158, обр. 243
- 7 Мушмов, п. т. стр. 159, обр. 244
- 8 Синописът на Теодор Скутариот, стр. 372
- 9 Г. Акрополит, стр. 32, 26.

Фалшификатори на банкноти

"По-рано Марсилия се славеше като междинен пункт в трафика за контрабандни наркотици" - пише списание "Жьон Африк". Сега тя може да се нарече "столица на фалшификаторите". В печатницата на разкритата преди няколко месеца банда от фалшификатори полицията открила два милиарда фалшиви италиански лири, множество фалшиви франкове и клише за 500-франкови банкноти.

Марсилия не е изключение. В 1962 г. например подобна печатница беше открита в Грац /Австрия/, а през 1970 г. в Тулон полицията конфискува фалшиви долари на сума около 100 000. В 1966 г. в Алжир беше разкрита голяма афера за внасяне на фалшиви банкноти. Както се изясни по-късно, на мошениците са помагали достатъчно могъщи покровители в лицето на някои секретни служби на Запад, които били заинтересовани от внасяне на смущения в царичното обращение на Алжир. Фалшификаторите от Марсилия може би още дълго щяха да се разхождат на свобода, ако главатарят на бандата Гронши не се е занимавал с купуване на крадени вещи. При обиска в квартирата му полицията открила печатницата с най-нова техника.

Монета, тежка 20 килограма

На световното изложение, което се състоя в Монреал, в шведския навилцион беше изложена медна шведска монета, която тежи 20 килограма. Това е най-голямата и най-тежката монета в света. На изложението ѝ беше направено оригинално чествуване, тъй като тогава тя навърши 300-те си години. Както е известно, през 1667 година шведският монетен двор е изработил 26 522 такива монети, като всичките са запазени от различни колекционери с изключение на 3, за които се счита, че са били претопени.

НОВ ВИД ФАЛШИФИКАТ НА СРЕДНОВЕКОВНА БЪЛГАРСКА МОНЕТА

Напоследък у нас и в чужбина се увеличи интересът към българските средновековни монети, разглеждани и като паметници на монетното изкуство, и като извори за средновековната българска история. 1

Наред със сериозните научни публикации обаче се появиха и други, плод най-често на любителски търсения в областта на нумизматиката, които или тълкуваха погрешно познат и обнародван вече нумизматичен материал, или публикуваха явни фалшификати, приписвани на български владетели.

Към първия случай спадат т.н. златни монети на стратилат Сермон 2, сребърните монети на българския княз Владимир 3 и др., а към втория - публикуваните наскоро в Чехословакия - монети на Петър /Тодор/ - брата на Асен. 4

Самото изреждане на тези монети насочва към общата характерност на статиите и "научните" съобщения, в които те се тълкуват и като нумизматични паметници, и като извори за средновековната българска история.

Тази характерност се изразява преди всичко в това, че публикуваните монети се явяват "необнародвани уникуми", приписвани на владетели, които никога не са секли монети.

В някои от разглежданите случаи, публикуваните монети, "произведения" на запознати с традициите на средновековното монетно изкуство модерни фалшификатори, поставяха пред изследователите известни затруднения, не винаги правилно решавани. Такива бяха златните монети на стратилат Сермон - защитникът на Срем, които успяха навремето да подведат дори и един такъв отличен познавач на средновековната нумизматика, какъвто беше известният френски колекционер Г. Шлюмберже. 5

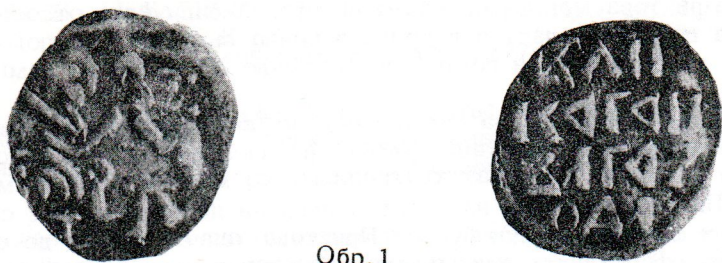
Такава е и споменатата по-горе медна монета, приписвана на Петър - брата на Асен 6, която показва по външен вид и начин на изработка твърде голяма прилика с медните византийски монети от XII - XIII в.

Освен този вид сполучливо направени фалшификати на български средновековни монети, срещат се и други, в направата на които е проявена такава "творческа" фантазия, че е просто невъзможно тяхното свързване с конкретен български владетел.

Въпреки че тяхното разпознаване е значително по-леко, публикуването им като особен или нов вид фалшификати е наложително. От една страна, то спестява на българската средновековна нумизматика натрупването на нов, вреден баласт, който допълнително ще трябва да стане предмет на научна критика и тълкуване, а от друга - предпазва още един път и музейните работници и колекционерите от увлечения към "нови" и "необнародвани редкости".

Предмет на настоящото съобщение е една монета от подобен вид, която се съхранява в Монетния кабинет на Библиотеката на Полската академия на науките в гр. Корник - Познанска област. 7

Тя е от сребро с тегло 0,61 г и диаметър 13,5 мм /обр.1/.

Обр. 1

Върху лицевата страна на монетата схематично и грубо са представени две фигури, седнали една срещу друга. Едната /седнала в ляво/ е със значително по-големи размери от другата. Главата ѝ по форма наподобява човката на птица. На темето се забелязват два израстъка във формата на рога. Тялото и дрехата са представени съвсем повърхностно, посредством едри щрихи. По същия начин - небрежно и грубо е представена и седналата вдясно фигура.

Така представени, двете фигури са с вдигнати една срещу друга ръце, в които може би държат неясен предмет. В полето над тях е моделиран също неясен образ, който наподобява на шлем.

Върху опакото на монетата е представен четириреден надпис:

ΚΑΓΑΝ
ΚΑΓΑΝ
ΒΑΓΔΡ
ΟΑΙ

В този си вид надписът явно е безсмислен. Буквите в първия ред не подлежат на никакво четене. Чрез тях вероятно гравьорът е искал да означа името на лицето, чиято титла ΚΑΓΑΝ се чете на втория ред.

На третия и четвъртия ред се чете ΒΑΓΔΡΟΑΙ, която явно е дала най-много основания на уредниците на музея в Корник, да определят описаната монета за българска.

Тук няма да се спираме подробно върху всички неточности и грешки, които гравьорът е допуснал при представяне на надписа и изображението, а ще посочим само най-главните от тях.

На първо място, ако приемем, че действително монетата е на български владетел от Първата българска държава, логично би било да поставим веднага въпроса - защо той не носи в надписа върху монетата официалната титла хан /*ḫan*/, а титлата каган, която у византийските автори се явява във формите *καγχαν* или *χαγχανος*.

Кавханът или хаганът е бил един от най-високопоставените боляри, който след хана, заемал най-висока длъжност в управлението на държавата. 8

Въпреки този висок обществен ранг, засвидетелствуван и в епиграфските паметници, и в сведенията на византийските автори, недопустимо е именно някой неизвестен хаган да е сечъл от свое име монети и то от сребро, при положение, че такива не са били сечени от са-

мия български владетел - хана.

При това монетите, които винаги са били една от основните регалии на царската власт и в средновековна България, по подобие на Византия, са били сечени почти изключително от името на самия владетел.

Едва в периода на силно развития феодализъм, в моменти на упадък на централната държавна власт, някои силни боляри като Яков Светослав са могли да сечат кратковременно монети и то от меп.⁹

На второ място, надписът е изписан неправилно със смесица от гръцки и старобългарски букви. При това той се отнася до една епоха, в която официалният език у нас е бил гръцкият. Така титлата хаган или кавхан е представена вместо $\chi\alpha\gamma\alpha\lambda\alpha\sigma$ или $\kappa\alpha\upsilon\kappa\alpha\lambda\alpha\sigma$ във формата K4ΓAN, а вместо $\beta\omicron\upsilon\lambda\lambda\alpha\sigma$ четем неясната дума ΒΛΓΡΟΑΙ.

Не е мислимо един средновековен гравьор да допусне такива груби лингвистични и граматически грешки.

Изображенията върху лицевата страна на монетата издават също ръката на съвременен гравьор, незапознат с основните норми на иконографията в средновековното монетно изкуство. Така, те са груби и схематични, без означаването на каквито и да е подробности в представянето на фигурите и на тяхното облекло. При това по своето датiranje те следва да се отнесат към онзи период в средновековното монетно изкуство - VIII-X в., при който във Византия се изпълняват с прецизност и вещина и най-малките детайли в представените изображения, каквито са например скъпоценните камъни, украсявали лора на императора.

И най-сетне, самият метал - среброто, от който е направена монетата, както и нейното тегло /0,61 г/, което не може да бъде свързано с монетната система на Византия, показват, че пред нас се намира един съвременен фалшификат на средновековна българска монета.

- 1 Т. Герасимов, За българските средновековни монети; сп. "Нумизматика", 1972, кн.1, 2 и 3 и цит. там литература.
- 2 К. Неделчев, Първите български пари, сп. "Наша Родина", 1963, кн. 6, стр. 16 и сл.
- 3 К. Неделчев, цит. съч. стр. 16.
- 4 E Pochitonov, La plus ancienne émission monétaire bulgare de l'époque du second royaume; Bysantineslavica, XXXI, 1, 1970 с. 54 и сл.
- 5 G. Schlumberger, "Melanges d'Archéologie Byzantine, Paris, 1893, стр.1 и сл.
- 6 E. Pochitonov, цит. съч. стр. 54 и сл.
- 7 Тук изказвам своята благодарност на колегата магистър Станислав Гибазиевич, уредник в музея в гр. Корник, Полша, който ми изпрати фотоснимките на публикуваната монета.
- 8 В. Златарски, Два известни български надписи от IX в., Избрани произведения, т.1, София, 1972, с.150 и сл.
- 9 Т. Герасимов, Монети на Яков Светослав, ПНМС, VI, стр.244-249.
- 10 В. Бешевлиев, Първобългарски надписи, Увод, текст и коментар, ГСУ, ИФФ, кн. XXXI, 1, София, 1934, с.7 и сл.

ОБРАЗИ НА БАСНОСЛОВНИ СЪЩЕСТВА ВЪРХУ МОНЕТИТЕ

/Продължение от кн.3/1972 г./

Втората група баснословни същества, изобразени върху монети са съставени от части на човек и разни животни. Това са: Сфинкс, Силен, Минотавър, Горгона, Кентавър, Харпия и Сцила.

Сфинкс

Това баснословно същество е крилат лъв с женска глава и бюст /обр.1/. Обикновено се представя легнало или стоящо. Среща се върху монетите на Хиос, Кизик; върху републиканските римски монети и върху някои монети на император Август.

Според легендата страшният Сфинкс е рожба на Тифон и Ехидна. Живее в съседство на град Тива. По решение на боговете трябва-

Обр.1

ло да остане там, докато не се намери човек, който да разгадае гатанките, които задавал. А те били много мъчни, защото били измислени от самите Музи. Освен това, който не отгатвал гатанките, бивал разкъсан от Сфинкса.

Присъствието на това ужасно чудовище до Тива поставяло гражданите на града в много лошо положение. Сфинксът пресрещал тиванците извън града и след като не отговаряли на неговите гатанки, ги разкъсвал. Не един смел тиванец се опитвал да се справи със сила или с хитрост със Сфинкса, но всички загивали в неговите страшни лапи.

Един ден Сфинксът спрял и Едип, който отивал в Тива. Едип бил принуден да изслуша гатанката: "Кое е това животно, което сутрин ходи на четири крака, по обед на два и вечер на три. Когато е на четири крака, то е най-слабо и се движи най-бавно?" Без да се замисли, Едип отговорил: "Човекът" и обяснил защо това е така. От яд, че била разгадана неговата загадка, Сфинкс се хвърлил в морето. А жителите на Тива избрали Едип за свой цар.

Минотавър

Той се изобразява като човек, но с глава на бик. Среща се върху монети на Кносос /обикновено коленичил/, Колхида и Атина /обр. 2/. Върху римските императорски монети се изобразява в борба с Тезей.

Обр. 2

Според легендата Минотавър живеел в Лабиринта на остров Крит. Атиняните били принудени ежегодно да му изпращат по седем младежи и девойки. Страшното чудовище се хранело с тях. Когато младият герой Тезей отишъл в Атина и видял голямата скръб и отчаяние на атиняните при изпращането на този кръвен данък, решил да спаси града и тръгнал с обречените юноши и девойки. Когато пристигнали на остров Крит, цар Минос и неговата дъщеря Ариадна веднага забелязали между другите атиняни прекрасния герой. Царската дъщеря се влюбила в него и за да го спаси от страшното чудовище, му дала едно кълбо конци, защото и Лабиринтът бил не по-малко опасен. Всеки, който влезел в него, се изгубвал из многобройните и преплетени коридори и в края на краищата ставал жертва на Минотавър. Тезей завързал при входа края на кълбото и смело влязъл в Лабиринта. Със страшен рев Минотавър се хвърлил срещу Тезей. Но юношата не се уплашил. В неравна битка и с помощта на боговете Тезей убил чудовището, а после по следата на размотаното кълбо се измъкнал от Лабиринта.

Силен

Това е баснословен горски демон, изобразяван като човек с конски уши и опашка. Силен обича песните и танците. Често се скита из горите в свитата на бог Дионис заедно със Сатир, бог Пан, нимфите и Кентавъра.

Върху монетите се изобразява пееш и танцуващ или грабнал нимфа. Намираме го върху монетите на Абдера, Кизик, македонските градове и тези на анонимното тракийско племе /обр. 3 и 4/.

Кентавър

Изобразява се като полу-човек, полу-кон. Почитан е отначало като високопланински демон, а по-късно като последовател на бог Дио-

Обр. 3

нис. Среща се върху монети на тракийско племе, понякога с камък в ръка, с патера, грабнал жена или държащ кормило. Понякога се изобразява впрегнат в колесницата на Дионис или заедно с Херкулес.

Намираме го върху монетите на Кизик, Хекте /Прусия/ и върху тези на римските императори М. Аврелий и Галиен /обр. 5/.

Обр. 4

Обр. 5

Харпия

Това баснословно същество се изобразява като птица с четири крила и с женско лице. Тя е демон, който носи смърт. Изобразява се върху монети на Кизик.

Горгона

Баснословното същество Горгона е имало женско тяло, крила и ръце с медни нокти. Вместо коса на главата му се извивали страшни змии. Върху монети най-често се изобразява само неговата глава /обр. 6/, но се среща и в цял ръст /обр. 7/.

Намираме го върху монетите на Атина, Неапол, Мен, Аполония, Абидос, Кизик, Крит. По-ранните типове представят Горгона с ниско чело, сплеснат нос, изплезен език, изпъкнали скули, озъбена и с виещи се змии. След V в. пр. н. е. Горгона се представя усмихната, с красиво женско лице и дълги коси вместо змии. Според по-старата легенда имало е само една Горгона на име Медуза. По-късно към нея се прибавили още две нейни сестри. Те живеели в западния край на земя-

та, в царството на бог Танат и вечната нощ. Телата и на трите горго-
ни били покрити с медни люспи и само мечът на Херкулес можел да
ги нарани. Най-страшен, обаче, бил видът им, така че всеки, който се
осмелявал да ги погледне, се вкаменявал. За да погуби Персей, цар По-
лидевкт поискал от него да му донесе главата на най-старата и най-
страшна горгона Медуза. Този подвиг не бил по силите на един човек.

Обр. 6

Обр. 7

Но тъй като Персей бил син на Зевс, то много богове му помогнали. Най-напред той трябвало да узнае къде живеят горгоните. Това знаели само трите граи, три старици, които имали общо едно око и един зъб. По ред те си служели със зъба и окото. По съвет на бог Хермес, Персей се приближил тихо до тях и издебнал момента, в който едната грая подавала окото на другата. Персей го взел и граите останали слепи. Това било ужасно за тях. Те се молили на Персей да им върне окото, като му обещали да направят всичко за него. Естествено, Персей ги попитал за пътя към горгоните. След дълги колебания стариците решили да му го покажат.

Като любимец на боговете, Персей получил и три подаръка от нимфите. Те му дали шлема на царя на подземното царство Хадес. Всеки, който го поставял върху главата си, ставал невидим. Персей получил и сандали, които имали крила и носели обувия ги по въздуха, както и вълшебна торба, която побирала всичко, което се сложило в нея. Богинята Атина подарила на героя своя блестящ щит, за да може без да погледне самият той страшните горго-ни, да види в него тяхното отражение, да ги различи една от друга и да убие Медуза - единствената смъртна от тях. Освен това бог Хермес застанал до главата на Медуза и му я показал. Персей се спуснал към нея и като гледал в лъскавия щит на Атина, замахнал с меча и й отсекал главата. От бликналата кръв изхвъркнал крилатият кон Пегас и великанът Хризоар. Персей пхнал бързо отрязаната глава във вълшебната торба и я занесъл на цар Полидевкт. Но той не повярвал, че Персей е извършил този подвиг и непредпазливо поискал да види главата. Щом я погледнал, веднага се вкаменил. Докато Персей носел кървавата глава, падащите от нея капки кръв се превръщали в отровни змии.

Сцила

Сцила се представя като протоме на жена с шест кучешки глави и рибешка опашка. Според легендата живеела в пещера близо до Месира срещу Харибда. Тя грабела хората от минаващите лодки и кораби и ги разкъсвала.

Среща се на монети на Аллифай, Куме, Кизик, Тури, Ньюел /обр. 8/.

Обр. 8

Изобразяването на описаните по-горе баснословни същества върху монети трябва да се обясни по два начина. От една страна, с поставянето на техния образ се е целело да се представят те като един вид покровители на града и неговите монети и от друга страна - те са били употребени като апотропейски знак - да откланят всяко зло от града и от тези, които ги употребяват. В края на краищата, монетата като абсолютен документ на времето отразява мисленето и вярванията на хората от епохата си.

Колекционери на фалшиви монети

В Англия са пуснати в обращение толкова много фалшиви монети, че Лондонската банка е била принудена да поръча електронни автомати за желаещите да проверят автентичността на своите пари.

Вече са поставени автомати в редица финансови учреждения на страната. Но се получило нещо неочаквано за финансистите. Пред много от апаратите просто дежурели тълпи от колекционери, които чакали да обменят срещу истински пари фалшиви монети. Според тях фалшивите монети могат да станат украшение за всяка колекция.

МОНЕТНАТА НИ ЕМИСИЯ 1940 ГОДИНА

В сбирките от монети на Третата българска държава, сечени между Първата и Втората световна война, най-представителни безспорно са сребърните монети от 20, 50 и 100 лева, сечени през периода 1930-1937 г. /вж. таблицата/.

Емисия	Купюр	Диаметър мм	Тегло г	Състав	Отсечено къса/лева	Монетен двор	Скулптор или знак
1930	20 лв.	21	4	50% среб. / 40% мед	10 007 991 / 200 159 820	Будапеща	L. Beran
1930	50 лв.	27	10	5% никел / 5% цинк	9 028 000 / 451 400 000	- " -	- " -
1930	100 лв.	34	20	- " -	1 556 223 / 155 622 300	- " -	- " -
1934	50 лв.	27	10	- " -	3 000 958 / 150 047 900	Лондон	FM/Пърси Меткалф/
1934	100 лв.	34	20	- " -	2 505 777 / 250 577 700	- " -	- " -
1937	100 лв.	34	20	- " -	2 207 417 / 220 741 700	Белград	- " -

Някои колекционери представят нещата така, че столевката от 1930-1937 г. е най-стабилната ни монета. В подкрепа на твърдението си те привеждат следните аргументи: Държавата изкупува днес /като сребро/ една столевка срещу 60 стотинки, докато книжни сто лева от онова време днес, след паричните реформи от 1952 и 1962 г., биха били равностойни само на 40 стотинки! Специалистите обаче знаят, че това мнение е погрешно. Сребърните монети от емисиите 1930-1937 г. съдържат само 50 % сребро и, дори според признанията на самия министър на финансите Добри Божилов, направени пред Народното събрание през 1940 г., вътрешната им стойност възлиза едва на 10-15 % от номинала, т.е., на държавата всяка столевка е струвала само 10-15 лева. Никакво сравнение не може да става между тези монети и сребърния български лев от преди войните, сечен от пълноценно сребро с 835 на хиляда и дори 900 на хиляда проба.

Сребърните монети от емисиите 1930-1937 г. не са израз на стопанска стабилност. Напротив, пускайки ги в обращение, буржоазното правителство на "Народния блок" покрива с получената от този трик печалба една част от огромния бюджетен дефицит, създаден поради неумело стопанисване. Според Д. Казасов, тази печалба, на гърба на българския народ, възлизала на над 790 милиона лева. Въпреки това, населението охотно приемало тези монети и дори започнало тук-там да ги натрупва, според принципа: "бели пари за черни дни".

Черните дни не закъсняват. Българската буржоазия ги осигурява за народа много по-изобилно от белите пари. Още не присъединила се официално към никоя от воюващите страни в първите дни на войната, България започва да изпитва икономически затруднения. Много

стоки изчезват, възниква спекула, започва скъпотия. Изчезват от обращение и сребърни столовки за близо 500 милиона лева, трезорирани предимно от селското население, което по традиция слабо се доверява на банкови и кредитни институти, като предпочита да държи спестяванията си в къщи.

На 7 септември 1940 г. според Крайовския договор към нас е възвръната и Южна Добруджа с над 400 000 души ново население. В резултат на всички тези фактори, парите, намиращи се в обращение, започват остро да не достигат. Това принуждава тогавашното правителство да се погрижи за осигуряване на допълнителни парични знаци за нуждите на парично-стокото обращение.

На 30.X.1940 г. в XXV обикновено Народно събрание бива внесено предложение за изменение на закона от 28.XI.1928 г. "За стабилизирането на лева и за монетната циркулация в Царство България". Изменението предвижда да се разреши отсичането на нова емисия от монети по 20, 50 и 100 лева, която за разлика от намиращите се в циркулация да не съдържа никакво сребро, а да бъде изпълнена от медно-никелова сплав - 75 % мед + 25 % никел. Около внесения законопроект се разгарят оживени дебати. Стига се дори дотам, че старият буржоазен политик Н.Мушанов, депутат от опозицията и бивш демократ, демагогски упреква министър Божилов, че тази емисия би представлявала нов грабеж на населението. Депутатът Иван В.Петров се опасява, че с пускането на тази емисия цялото сребро ще бъде прибрано от населението. За да се предотврати това, той предлага от новата сплав да се насекат само 20-левките, а монетите по 50 и 100 лева да бъдат пак сребърни или в краен случай, да се поръчат банкноти от тези дребни купюри. Финансовият министър, принуден да защити законопроекта, дава следните пояснения:

- поръчката на подходящи банкноти е направена своевременно, но анулирана поради липса на подходяща /"защитна"/ хартия;
- правителството би желало да отсече споменатите монети от узаконената сребърна сплав и дори е насрочило в този смисъл търг за 15.XI.с.г. в чужбина за 400 милиона лева, но този търг едва ли ще се състои. Някоя фирма не продава сребро. На Запад българското правителство дори било упрекнато, че сребърно монетосечене във военно време е неоправдан лукс;
- ако търгът на 15.XI. не се състои, правителството разчита на втори търг, обявен за 30.XI. за насичане на същите монети от споменатата медно-никелова сплав на обща сума 800 милиона лева;
- ако търгът за 400 милиона сребърни лева на 15.XI. успее, тогава на 30.XI. ще се възложат само още 400 милиона лева медно-никелови;
- в условията на втория търг българското правителство поема задължението да достави необходимите количества мед и никел на изпълнителя.

Поемайки последното условие, Божилов разчита на някои запази в БНБ. Както е известно на колекционерите и нумизматите, в края на Първата световна война правителството изтегля от обращение медно-никеловите монети от 20, 10, 5 и 2 1/2 стотинки /емисии 1888, 1906, 1912 и 1913/, като ги заменя с цинкови монети по 5, 10 и 20

стотинки 1917 г. Прието е да се мисли, че тази подмяна е била свързана с военни нужди. Истината обаче е малко по-различна: изтеглянето на тези монети се дължи преди всичко на военновременното поскъпване, в резултат на което вътрешната стойност на тези монети става по-голяма от номинала. Това значи, че всяка монета от тези емисии като метал струва повече, отколкото е означено върху нея. Може би тъкмо за това населението не връща на държавата тези монети, а задържа по-голямата част от тях при себе си: от всичко 33 милиона лева държавата успява да прибере медно-никелови стотинки едва за 7 милиона лева. В натура това прави 100 тона метал. От него за военни нужди са отделени и употребени във военната фабрика в Казанлък само 40 тона. Божилов решава да използва останалите 60 тона. Това количество би стигнало обаче за насичане само на 300 милиона лева. Стоте тона метал, необходими за останалите 500 милиона, Божилов се надява все отнякъде да достави.

Народното събрание гласува исканото изменение на закона. По-нататък обаче събитията тръгват по други пътища.

На търга от 15.XI.1940 г. се явява само една фирма, която разполагала при това само с половината от необходимото количество сребро и не поемала ангажимент за доставка на останалото. Търгът пропада. Същата участ, противно на очакванията, постига и втория търг поради обстоятелството, че никоя фирма не поела риска за доставка на недостигащия метал. "Великият комбинатор" Божилов не се отчайва. Той посяга към част от монетите, намиращи се в обращение. Според данните, изнесени от него пред Народното събрание, общата стойност на медно-никеловите монети по 1 и 2 лева от емисията 1925 г. възлиза на 150 милиона лева, от които в редовна циркулация се намират само половината. Останалите 75 милиона лежат като резерв в държавното съкровище. И ето, независимо от това, че се касае за осигуряване нуждите на нарастващото поради скъпотията парично обращение, което бързо може да стопи целия този резерв, Божилов решава да изтегли от него монети за 50 милиона лева и да ги пренасече в монети с по-висок номинал. За столевки вече не става дума, а само за 50- и 20-левови монети. По такъв начин пренасечените 50 милиона трябва да се превърнат в 450 милиона; ловкостта на финансовия министър "обогатява" държавата с 400 милиона лева. Заедно с 300-те милиона от стотинките държавата би могла да получи една емисия за обща стойност от 750 милиона лева. Тъкмо по този начин е реализирана в края на краищата емисията 1940 г., възложена на Пруския монетен двор.

Монетите от тази емисия са от два номинала, а не от три, както първоначално искал Божилов, и не от един, както предлагал депутатът Петров. Новите 50- и 20-левови монети приличат по вид и тегло на съответните монети от 1930 година, само че са без сребро. В историята на нашето модерно монетосечение тези монети остават като паметник на финансовия банкрут на българската буржоазия, допуснала обезценяване на националната ни валута дори без да сме влизали във война.

В заключение трябва да добавим, че емисията 1940 година не оправдава надеждите на своите автори, чиято недалновидност проличава много скоро. Не минава и година и монархо-фашисткото правителство се изправило пред необходимостта да пусне нова емисия разменни моне-

ти и то от дребни номинали, в това число и на монети от по един и два лева, които само преди няколко месеца така щедро и "хитро" биват пренасечени. Фаталното присъединяване на България към хитлеристкия Тристранен пакт през 1941 година; военните действия на Балканите и окупиране на територии, принадлежащи на бившата кралска Югославия, напругат още повече паричното ни обращение, което макар и да се превръща все повече в банкотно, т.е. книжно, продължава да се нуждае и от дребни монети. Така се стига до емисията от 1941 година, включваща монети от по 1, 2, 5 и 10 лева. За разлика от миналото, когато такива монети са били сечени от медно-никелова сплав, емисията от 1941 г. е била отсечена от обикновено желязо. Медно-никеловата сплав вече е дефицитна и скъпа и както видяхме, нейната наличност едва достигнала за отсичане на по-скъпите монети от емисията 1940. По-малко от година време било достатъчно, за да обърка сметките на Божилов. Той обаче не се смутил и през 1943 г. отсича от желязо дори 50-левка, като я плакира отгоре с никел за маскировка. По същия начин са приготвени и монетите от по 5 и 10 лева от същата емисия. Непокрита остава само двулевката. 1-левова и 20-левова монети в тази емисия липсват. Първата поради нарасналата скъпотия, а втората поради това, че вече е заменена с двадесетлевова банкнота, т.е. превърната е в книжна. Преодолял веднаж съпротивата и резервите на Народното събрание около замаяната на благородния метал в някои монети с неблагороден, Божилов смело експериментира по-нататък. Докъде би стигнал той, ако не му бяха попречили, днес можем само да гадаем. Намесата на историята прекратява бесния галоп на тази неудържима инфлация. 1943 година бива последвана от 1944, в деветия месец на която, ден Девети, на това безотговорно хазайничене с народните богатства веднаж завинаги бива сложен край.

Страна без банкноти

Йемен е единствената страна в света, която още няма банкноти. В обращение се намират сребърните талери с образа на Мария Терезия с дата 1780 година. Те се изсичат в Австрия и Англия, тъй като йеменският монетен двор изработва само дребни монети. Всеки сребърен талер тежи 28 грама и йеменският служещ обикновено носи в къщи 3-4 кг заплата. А касиерите на предприятията и учрежденията отиват в банките обикновено с малки товарни коли.

Страна без монети

Една от най-малките държави в света - република Сан Марино - ще започне да сече собствени метални пари. Първата партия монети ще бъде пусната в обращение до края на тази година. На монетата от 20 лири ще бъде изобразен италианският национален герой Джузепе Гарибалди. През 1849 година той намерил заедно с жена си убежище в Сан Марино след падането на Римската република.

МОНЕТИ... ЗА ПОДКОВИ И КЛИНЦИ

Първите отечественофронтовски банкноти

На една част от нашето поколение е известно безгрижието на монархо-фашистката власт към българския народ, проявявано от правителствата на Богдан Филов, Божилов и Багрянов. В резултат на тяхната неразумна и угодническа политика, новото отечественофронтовско правителство трябваше да поеме управлението на страната при голяма стопанска и икономическа разруха, следствие на безмилостното ограбване от хитлеристка Германия.

Голямото количество от пуснатите в обращение по това време монети са унищожени, друга част - укрити, а трета - задигнати и ограбени от отстъпващите германски войски. Може би малко хора знаят, че при разгромяването на хитлеровите пълчища съветските войни заловиха и взеха като трофеи 102 000 000 петдесетлевови и други сребърни български монети, които командването на Съветската армия върна на БНБ.

Причините за бързото изчезване от обращение на металните монети са най-различни.

Българската народна банка, поради забраната да отпечатва банкноти с номинал под 200 лв., е прибегвала към пускане в обращение на монети от 0,50 лв., 1 лев, 2 лв., 5 лв., 10 лв., 20 лв., 50 лв. и 100 лв., от които емисии е останала към 1 декември 1945 г. една сума от 3 393 613 440 лева. Голяма част от тези монети са изчезнали от обращение по най-различни причини. Никеловите монети са претопявани за части на различни машини, а железните са били преработвани за подковни клинeci, който по онова време се е продавал на черна борса от 10 до 15 лева брой. Голям брой от монетите по 20 лв., 50 и 100 лв. са укривани от съзнателни и несъзнателни спестители, поради тяхната ценна металическа сплав, съдържаща сребро. По горните причини пазарът е останал без монети, което обстоятелство неминуемо е можело да доведе до голямо търговско и стопанско затруднение. Освен това постъпилите 400 милиона двадесетлевови банкноти обратно в касите на банката, като негодни и повредени от употреба, са наложили тогавашният управителен съвет на БНБ да предложи на XXVI Обикновено Народно събрание - първото отечественофронтовско Народно събрание - законопроект за отпечатване банкноти по 20 лв. на обща стойност 1 милиард лева.

Според съществуващия тогава закон на БНБ е било забранено отпечатването на банкноти на по-малка стойност от 200 лева. При това насичането на двадесетлевови металически разменни монети не е можело да стане веднага, в какъвто срок могат да се приготвят банкнотите. Тези обстоятелства са наложили отпечатването на двадесетлевовете банкноти да се разреши с отделен закон.

За бързото отпечатване на банкнотите с приетия закон се е допускало това да се извърши и от частна печатница, ако Държавната печатница, която, както е известно, по това време бе разрушена от бомбардиров-

ките, не успее да набави за отпечатването на банкнотите необходимите машини.

Внесеният законопроект е гласуван по спешност и е приет на 16 април 1946 г. Състои се само от два члена, като член 1 има следното съдържание: "Разрешава се на БНБ отпечатването на 20-левови банкноти на обща номинална стойност 1 милиард лева. Отпечатването да стане по образец, одобрен от банката.

Тази емисия от 20-левови банкноти е първата емисия отпечатани банкноти след 9 септември 1944 г. /първите отечественофронтовски банкноти/.

Унищожаването на големи количества никелови монети за разни машинни части, а на железните - за подкови и клинци - е красноречиво доказателство за окаяното стопанско и икономическо положение на България през периода на фашистката окупация 1941 - 1944 година.

Използването на никеловите и железните монети за стопански цели е може би една от основните причини някои от тях днес да представляват рядкост за колекционерите у нас и чужбина.

Интересен и рядък медал

В 1770 година в имперския град Франкфурт Леополд II е бил избран и коронясан за кайзер. Избухналата през 1789 г. Велика френска революция е породила безпокойства за сигурността му и поради това граф Вилхелм IX Хесенски е бил натоварен да се грижи за охраната му. За тази цел Вилхелм Хесенски е събрал своите войски в един лагер край Франкфурт.

Един голям медал е отбелязал това събитие. На него кайзерът е изобразен на кон като римски император. Посреща го военачалник в римска униформа пред палатъчен лагер.

На обратната страна се вижда коронясването на кайзера при охрана на хесенци. Леополд II държи в дясната си ръка имперската ябълка също с дрехи на римски император и бива коронясван от Германия, която се опира на щит с императорски орел. Тази сцена е обградена от алегорични изображения на хесенската охрана. В дясно на една колона се обляга персонифицираната сигурност с копие, а отляво пред различни оръжия лежи хесенски лъв.

Медалът е дело на Карл Лудвиг Холцемер, който от 1775 до 1820 г. е бил гравьор в хесенския монетен двор в Ханау.

КАК ДА СЕ ПИШЕ "ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА"

На новата юбилейна монета от 5 лева "Паисий Хилендарски" 1722-1972 образът на първия наш възрожденец е представен със своята книга "История славянобългарска" в ръка.

Това, на което искаме да се спрем, е изписването на самото заглавие на книгата, дадено върху монетата. Там четем: "ИСТОРИЯ /СЛАВЯНО/БОЛ", като по-нататък надписът е закрит от дясната ръка на Паисий, чийто палец закрива и долната част на буквите... ВЯН ..., но няма съмнение, че там трябва да са именно те. Изглежда авторите на проекта са имали предвид доста разпространения вариант на заглавието "ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ".

Но оригиналното изписване на заглавието в личния екземпляр на Паисий, съхраняван се в Зографския манастир, според книгата на акад. Й. Иванов "История славенобългарская", С. 1914, е ИСТОРИА СЛАВЪН БОЛГАРСКАА.

Това изписване не отговаря напълно на черковнославянския правопис, пък и самият Паисий споменава в послеслова, че не е владеел добре граматиката. На заглавния лист Й. Иванов дава правилното написване по този правопис: ИСТОРИА СЛАВЪНБОЛГАРСКАА.

В текста на оригиналния Паисиев екземпляр се среща и: ИСТОРИА...

В "Българска енциклопедия", Н. Данчов, Ив. Данчов, София, 1936, статия "История славянобългарска" е дадено, вероятно според някой по-късен препис:

ИСТОРИА СЛАВЕНОБОЛГАРСКАА

Както виждаме, тук се срещат неупотребяваните вече букви "йота" - Ĳ или Ĳ, "малък юс" /църковно я/ - Ѧ, "двойно е" - Ъ, а и друго графично оформление на "а" - Ѧ, на "н" - Ѧ, на "и" - Ѧ, за "я" - Ѧ.1

На новобългарски език заглавието ще изглежда - ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА, или още по-добре - СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ.

Транскрипцията на оригиналното заглавие със съвременни букви се усложнява от въпроса как да се предаде изговорът на "Ъ". В съвременния български език на мястото на "Ъ" се среща "променливо я" - алтернативен изговор на "я" или "е" по дадени правила. Тъй че имаме две възможности:

ИСТОРИЯ СЛАВЕНОБОЛГАРСКАЯ или
ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ.

Тъй като до 1945 г. "Ъ" е запазено в азбуката ни, гореспоменатият труд на акад. Й. Иванов не може да ни помогне. Въпросът трябва да се постави по-иначе - какъв звук е имал предвид самият Паисий; или как се е изговаряло "Ъ" по онова време по черковнославянски?

В XVIII век общонационален книжовен език не е имало. Такъв в XIX век е станал източнобългарският диалект с двузначното изговаряне на "Ъ" - като "я" и "е". Като си спомним, че самият Паисий е

7

от Югозападна България, където имаме пълно "екане", а "якането" още не е било наложено, ясно е, че той е имал предвид "СЛАВЕНОБОЛГАРСКАЯ". Това се подкрепя и от варианта ИСТОРИА СЛАВЕНОБОЛГАРСКАА, а също и от "Кратка българска енциклопедия", том 4, статия "Паисия Хилендарски". Там в текста е дадено ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА, а и в литературния указател ИСТОРИА СЛАВЕНОБОЛГАРСКАА като транскрипция на заглавието на книгата на акад. И. Иванов и др. под. издания на Паисиевия труд.

Сега възниква въпросът - какъв надпис би било най-добре да стои върху юбилейната монета за Паисий?

Според нас най-сполучливо щеше да бъде да се предаде оригиналното изписване, било то саморъчното от Паисий, или според тогавашната черковнославянска граматика. Макар и с някои непознати сега букви, надписът ще има документален характер, пък и всеки българин би го разбрал.

Първа страница на един от преписите

На второ място ние поставяме вариантите ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА или СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ - новобългарския превод на заглавието. Макар и не с оригинално изписване, те на официален съвременен книжовен език дават названието на книгата, така че би го разбрал даже и чужденец с помощта на речник.

Неправилно е да се дава на монетата вариантът ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ или ИСТОРИЯ СЛАВЕНОБОЛГАРСКАЯ. Какво бихме научили ние от него, освен как се е произнасяло заглавието на книгата на един мъртъв вече черковнославянски език? Този вариант не ни дава нито какво точно е било написано на книгата, нито общоразбираемо значението, новобългарския превод на надписа. А най-несполучлив е вариантът, който за съжаление е даден вече върху монетата. Според приведените по-горе аргументи той даже не представлява и правилна транскрипция на оригиналното заглавие и няма нито историко-документално, нито граматическо оправдание /макар и да е доста широко разпространен, но не в авторитетни източници/. Нещо по-лошо - изписването случайно съвпада с руския превод и може да подведе чуждестранните нумизмати относно характера на епохалния Паисиев труд.

1 "Я" графически произлиза не от А, а от ІА, както се вижда от проекта на Петър I за граждански шрифт от 1708 г. В Русия А е излязло от употреба още преди това /А. Шицгал "Русский гражданский шрифт"/.

ТРАКИТЕ И ТЕХНИТЕ МОНЕТИ

Радостно е, че в последните години много често започна да се пише върху историята и културата на траките.

За нас - наследниците на тракийската духовна и материална култура, историята на траките до скоро бе почти неизвестна. За тях почти нищо не се споменава в нашите учебници по история, докато в същите са отделени доста много страници за историята на Вавилон, Персия, Египет, Гърция, Рим и пр. Ние учихме подробно за египетските пирамиди, за техните вътрешни галерии, за вавилонските и гръцки храмове, а за тракийските могили знаехме само, че били пътни знаци или надгробни паметници. Доста подробно изучавахме за походите на Александър Македонски, Цезар, Август, знаехме не малко за Одисей и Омир, но за Орфей, който със своите чудни песни е огласявал родопските гори и умилюващал обитаващите там зли духове и за когото чужденци написали музика и опери, ние почти нищо не знаехме. В столицата на Швеция - Стокхолм, на площада пред зданието на Операта е издигнат монументален паметник на този родопски певец.

Когато у нас се създадоха първите интереси към античните монети, сечени в нашите земи, сведения за тези монети можеха да се получат само от чужди източници. Оказа се, че чрез монетите историята на траките в чужбина се знае много повече, отколкото у нас. Едва след откриването на няколко тракийски съкровища, като тия при Вълчитрън, Панагюрище и др. интересът към историята на траките значително се повиши.

След откриването на някои значителни и уникални паметници на тракийската духовна и материална култура, като гробницата край гр. Казанлък и др. - много историци се изненадаха от високата култура, която са имали и са ни оставили в наследство нашите предшественици-траките.

В световната нумизматическа литература, а за съжаление и у нашата, античните монети, които са ни оставили древните траки, се споменават под общото наименование "гръцки монети". В известния труд на Никола Мушмов за античните монети, сечени на Балканския полуостров, в предговора, написан от известен наш археолог, се казва, че античните монети, които са сечени по нашите земи, следва да се групират в две главни групи: първа - гръцки монети и втора - средновековни, сечени от царете на Втората българска държава.

Какво в същност са били траките?

Прочутият древен историк Херодот пише за тях, че били най-многобройният народ на света; те населявали пространството около устието на Дунава /Истър, Босфора, Фригия, Бистрица, Македония до Адриатика и река Дрин и Дунава/. С траки била населена и територията Фригия в Северозападната част на Мала Азия, която при Крез била присъединена към Либия. Херодот пише още, че тракийският народ след индийския е най-многобройният от всички народи и ако би се управлявал от един господар, или ако би бил съгласен, той би бил непобедим и най-силен, но това за тях /траките/ е мъчно и невъзможно,

та затова са слаби/"Исторически преглед" кн.14, 1897 г., изд. М-во просв./. Според същия историк в най-стари времена владетел на траките бил цар Мидас, чието име в преданията се смесвало с това на Дионис - бог на виното и плодородието, който бил тракиец.

Омир в Илиадата също споменава за Тракия, като земя на тракийци - конекротители. Той пише също и за тракийски царе и вождове, между които най-виден бил Резос, цар на стримонските траки, съюзник на троянците, който дошъл от Тракия на колесница, обкована със злато и сребро, въоръжен със златно оръжие. Неговите коне били най-хубави, най-едри и бързи като вихър.

Според Томашек, известен чешки историк, култът към Деметра и Темида бил пренесен в Гърция от траките. Спомените за Деметра, Артемида, Дионис, вълшебния певец Орфей, за добрия бог на плодородието и семейството Приап, показват, че траките в древността са имали значителна култура и че твърде рано са били запознати със земеделие, лозарство, пивоварство, рударство и пр.

Такива са най-старите писмени сведения за траките.

Племенни, династически и религиозно-култови различия са причините, поради които те никога не са могли да се обединят и да създадат единна и мощна тракийска държава, която да отстоява на многобройните нашественици. Цялата история на тракийските държавици-републики и княжества се състои от непрекъснати вражди помежду им. Но тези борби са завършвали винаги без стремеж за господство един над друг. Просто спорят, воюват, победителят наказва победения, урежда спора и всеки се оттегля в своите граници дотогава, докато изникне нов повод за война. Така разделени и враждуващи помежду си, лесно са станали плячка на македонците и римляните. Но те запазили своята автономност. Завоевателите се задоволявали само да събират данъци и да упражняват върховната власт.

При идването на славяните, траките били вече в пределите на Византийската империя, която - ангажирана да урежда своите нескончаеми войни, намерила между тракийците неизчерпаем източник за набиране на войници. Тогава славяните като добри земеделци /и данъкоплатци/ просто били желани населници, още повече, че тракийските земи от войните и от болестите били обезлюдени. Местните жители не са имали вкус към земеделския труд и с охота приемали славяните. Аспаруховите българи пък при идването си на Балканския полуостров били приети като спасители срещу експлоатацията на византийските господари.

Твърде рано траките започнали да сечат свои монети. По външен вид те почти не се отличават от тези, сечени от гръцките градове-колонии. Въпреки тази прилика обаче, монетите на траките имат и свои специфични особености, които заслужават едно обстойно и подробно проучване.

Представените върху тях изображения, монетната система, по която са били сечени, монетните дворове, в които е ставало отсичането, хвърлят светлина върху редица интересни въпроси, свързани с материалната и духовна култура на траките.

Подполк. Д. Димитров,
от Военно-историческия музей

ВЪЗПОМЕНАТЕЛНА КОЛЕКЦИЯ ОТ МЕДАЛЬОНИ

Образи и събития от нашата революционна и военна история

Способът на отразяване на образи и събития от нашата много-вековна история е съвременна форма на музейното дело, материализирана в сеченето на възпоменателни медальони.

Този способ има определена роля за популяризиране на моменти от героичната история и определен принос за патриотичното и интернационално възпитание. Медальонът дава повод да се говори за отразения образ и събитие както у нас, така и далеч зад пределите на нашата Родина.

Водим от тези подбуди, Националният военно-исторически музей възприе хубавата инициатива да овековечава чрез възпоменателни медальони бележити събития от българската история, чрез образите на видни наши воеводи, революционери и военачалници, посветили своя живот в служба на отечеството. С това са поставени основите на една възпоменателна колекция от медальони, наречена "Образи и събития от нашата революционна и военна история".

През 1966 г. по случай 90-годишнината от Априлското въстание и преминаването на Ботевата чета през Дунава Монетният двор отсече медальон с образа на Хр. Ботев. Медальонът е дело на скулпторката при студиото на военните художници Лиляна Маринова.

Върху лицевата му страна в дълбок релеф е изобразен ликът на легендарния поет-революционер Христо Ботев, заобиколен от кръгов надпис - "Христо Ботев. 1848-1876. Този който падне в бой за свобода, той не умира".

В този стих е отразен смисълът и съдържанието на живота на поета-революционер. Нещо повече - в него са отразени високите хуманни пориви и дълбокият интернационален смисъл и величието на всеки революционер, посветил живота си на борбата за свобода против тиранията и робството. Хиляди борци загинаха в борбата против отоманското робство, капиталистическия гнет и фашисткото потисничество. Крила -

тият стих на Хр. Ботев беше техен девиз в борбата. Те по ботевски, съзнателно и с велика любов към народа и неговата свобода отдадоха живота си. "На разстрела и на бесилото - казва др. Т. Живков, в партизанските битки и по глухите нощни улици на градовете и селата синовете, внуците и правнуците на поета-революционер гинеха с неговите идеи и с неговата вяра, че "Тоз който падне в бой за свобода, той не умира"! I

Не случайно 2 юни - ден на гибелта на великия син на България се превърна във възбуждащо възпоменаване на всички борци, паднали в борбата за народна свобода.

Върху обратната страна на медальона в четири реда последователно са представени: юбилейната година - 1966; барелефът на кораба "Радецки", надписът "Rodetzky" и годината на историческото събитие - 1876.

Името на австрийския пощенски кораб "Радецки", който е извършвал редовни рейсове между Оршова и Галац по р. Дунав, влезе в нашата история с името на Христо Ботев и неговата чета от 200 души смели български синове.

На 17 май по време на пътуването му към Виена корабът бил завладян от четата на Христо Ботев. Капитанът на кораба "Радецки" бил заставен да се подчини на воеводата и да спре парахода на български бряг при с. Козлодуй. 2

След слизането на четниците на палубата на кораба е бил намерен патрон от револвер "Лефосе", който и днес се съхранява като скъпа реликва в Националния военно-исторически музей като дар от капитана на парахода "Радецки" Дагоберт Енгледер.

Тук от кораба "Радецки" Христо Ботев в писма до свои другари и своята жена - Венета изрази за последен път великата си любов към България и волята да се бори за нейното освобождение.

Медальонът, който увековечава паметта на поета-революционер, представлява културна, историческа и художествена ценност.

През 1970 г. по случай 25-годишнината от победата над фашистка Германия Националният военно-исторически музей поръча на Монетния двор отсичането на юбилеен възпоменателен медальон. Медальонът е дело на скулпторката Евдокия Балджиева, изработен в два варианта - позлатен и посребрен.

Изсичането на медальона е продиктувано от синовия ни дълг към паметта, героизма и себеотрицанието на 32 000 свидни жертви, които нашият народ даде в Отечествена война 1944/1945 г.; от признателността ни към живите герои; от уважението ни към близките на загиналите храбреци; дългът към възпитанието на подрастващото поколение.

На лицевата страна са представени съветски и български войник, вдигнали ръце в знак на възтържествуване на победата. В едната си ръка съветският боец е вдигнал автомат "Шпагин", с който воюваха съветските бойци, а с другата е прегърнал българския войник. На свободното поле се чете надписът "В мир и бой, навеки заедно". С художествени средства скулпторката е претворила в медальона бойната дружба между Българската народна армия и непобедимата Съветска армия. Отдадена е заслужена почит към Съветската армия, която освободи човечеството от надвисналото фашистко мракобесие.

На обратната страна са изобразени годините: "9.V.1945" и под нея юбилейната година "9.V.1970".

По време на юбилейната година окръжните народни съвети се снабдиха от Националния военно-исторически музей с този тип възпоменателни медальони и ги връчваха при подходяща тържествена обстановка на близките на загиналите в Отечествена война. С това беше увековечена паметта на загиналите, а така също и оная светла дата в историята на човечеството - разгрома над хитлеристка Германия.

В чест на 100-годишнината от създаването на БРЦК, чийто юбилей беше чествуван през 1970 г., Националният военно-исторически музей издаде още един възпоменателен медальон с образа на Васил Левски.

Аверсът /лицевата страна/ на медальона представлява барелефно изображение на Апостола на свободата - Васил Левски, възпроизведено според оригинална снимка, съхранявана във фондовете на музея. Високият релеф и изобразеният подпис на Апостола са едно сполучливо скулптурно решение на художника Стоян Конаклиев. Вляво от образа е вдълбан саморъчният подпис на Левски.

Реверсът /обратната страна/ на медальона представлява точно отразяване в по-едър план на печата на БРЦК. Лъвското изображение като български символ има своя историческа традиция, която Левски съхра-

нява и развива. На 5 февруари 1871 г. в писмо до Данаил Хр. Попов в Турну-Мъгурели, Румъния, Левски пише да се изработи печат с лъвски образ.

През 1872 г. на общото събрание на БРЦК в Букурещ, свикано по идеята на Левски и което е потвърдило В. Левски за "главен апостол на цяла България, Тракия и Македония" 3 му се издава пълномощно от БРЦК, подпечатано с печат с надпис: "Български революционни централен комитет".

Чрез пълномощното и печата, с които Левски се връща в България, БРЦК прехвърля "всичката си власт в България върху него". 4

Печатът има и друго значение. Той е израз на един нов етап от развитието на революционната организация, на нейното единство вън и в България.

Проф. Унджиев пише: "Осъществено единство в организацията, постигнато на събранието в Букурещ, намира своя израз в печата.

Комитетът според стария печат е в България и се именува "Привременно правителство. I отделение на БРЦК". В новия печат местопребиваването на ЦК е премълчано. Сега той е навсякъде, където се намира един негов член, снабден с пълномощното, тъй като той представлява всички Централен комитет.

Фактически то ще рече, че той се намира там, където е Апостолът и където се твори делото на националната революция, т. е. в България".

Документите, писмата, разписките за получени и изхарчени пари за революционната организация, подпечатани с печата, придобиват юридически силата на БРЦК, властта на който се осъществява от В. Левски.

Това безспорно потвърждава изключителната роля на В. Левски в националдемократическата революция и голямото доверие на революционната организация към него.

На същото събрание Апостолът положи клетва, в която се задължи: "... отговарям за действията си по устава пред другите членове на ЦК и се заклевам пред нашето отечество България, че ще следвам точно длъжностите си". 5

И действително Левски оправда с безукоризнена чистота това доверие.

Като идеолог и организатор на българската националдемократическа революция Левски притежава извисени качества на революционер-демократ и страстен републиканец, на всеотдайна служба на Отечеството и непримиримост към родоотстъпниците и враговете на народа.

Името на Апостола на свободата е велик патриотичен пример, което е вдъхновявало борбата на българските поколения за свобода против угнетителите на народа.

В скоро време ще бъде отсечен медальон и за Г. С. Раковски. Медальоните се изработват в един тип - 90 г тежина и 60 мм диаметър от основен метал бронз, в три варианта: позлатен, посребрен и патиниран.

Несъмнено в близките години по повод на юбилейни годишнини възпоменателната колекция при Националния военно-исторически музей ще се обогати с нови медальони, които в чест на 1300-годишнината на България ще вложат своя принос за популяризиране у нас и в чужбина нейната многовековна история.

Бележки:

- 1 Т. Живков - Приветствена реч на връх Околчица на 2 юни 1971 г.
- 2 Кратка българска енциклопедия, т.IV, С, 1967, стр. 316
- 3 Ив. Унджиев, В. Левски, БАН, С., 1967, с. 258
- 4 Ив. Унджиев - пак там
- 5 Ив. Унджиев, пак там, с. 264

Кокошката, вместо златно яйце...

Една кокошка, противно на поговорката, не може да снесе златно яйце. Обаче може да се прояви друго яйце, както е направило в румънското градче Сибиу /Южни Карпати/, кокошото семейство в избата на селянина Александру Кризан. Търсейки червейчета, кокошката и петелът изровили няколко сребърни монети, които привлекли вниманието на стопанина. След това било изровено цялото 45-килограмово съкровище от сребърни австрийски монети, сечени между XVI и XVII век.

Монета "космонавт"

Още не е стихнала сензацията около пощенските марки, които бяха разходени тайно до Луната от тримата космонавти на "Аполо" и от чиято разпродажба те разчитаха на доста прилична сума долари, и ето че се появи още един подобен случай. Този път незаконният космонавт е една стара монета от 1 цент. Доктор Хауърд Минерс, бивш лекар от НАСА, намерил много лесен начин да увеличи стойността на една 180-годишна монета от 2000 на 15 000 долара. Той я скрил в аптеката на борда на "Джемини - 7" и така тя обикаляла 14 дена Земята заедно с космонавтите Франк Борман и Джеймс Новъл.

Преди пет месеца един търговец на монети я продал на свой колега за 5000 долара и място за строеж на Бахамските острови на стойност 10 000 долара. Но той скоро започнал да съжалява за тази сделка, понеже решил, че стойността на монетата е поне 100 000 долара, и се опитал да си я получи обратно. Но това довело до разкриване на доходния гешефт.

Доктор Минерс, който беше скрил монетата на борда на кораба, побърза да се застрахова и заяви, че никога не е мислил да извлича финансови облаги от това.

НОВА ЮБИЛЕЙНА СРЕБЪРНА МОНЕТА - "ВАСИЛ ЛЕВСКИ"

Наред със символите, които остават, за да напомнят на поколенията за безсмъртния подвиг на Апостола на свободата Васил Левски, е и новата юбилейна монета с неговия образ, която Българската народна банка пусна на 15 януари 1973 г. по случай 100-годишнината от неговата смърт. Нещо повече - тя се нарежда на първо място между тях, защото няма равна на себе си по популярността си, а с трайността си единствена от човешките творения съперничи на относителната вечност.

Новата монета с лика на В. Левски допълни поредицата от наши възпоменателни сребърни парични знаци, отсечени по случаи кръгли годишнини на бележити българи - Климент Охридски, Паисий Хилендарски, Г.С. Раковски, Иван Вазов. Тя е от същия тип и технологични особености, като останалите юбилейни сребърни възпоменателни монети - номинал 5 лева, диаметър 36 мм, тегло 20,5 г, изработена от сплав в съотношение 900 на хиляда сребро и 100 на хиляда мед, в тираж 200 000 бройки.

На лицевата страна е гравирани образът на Левски анфас, патиниран с безупречна техника. В полукръг е изписано името му - Васил Левски, годините на рождението и смъртта му - 1837-1873.

Централната част на опаката страна се заема от държавния герб в най-новия си вариант. Над него околоръст е написано "Народна република България". Под него - номиналната стойност - 5 лева, а в страни - годината на отсичането /и на юбилея/ - 1973. По обреза за първи път, вместо обичайните петолъчки са вдлъбнати скъпите за всеки българин думи на Левски "Свята и чиста република".

Има още една особеност, на която колекционерите следва да обърнат внимание. След монограма, съставен от инициалите на името на гравьора, поставен на монетата на Паисий Хилендарски "ГБ" /Георги Балджиев/, който за първи път се яви на нашите нови юбилейни монети от този тип, на същото място, но на опаката страна под герба този път е написано миниатюрно "Г. Балджиев" - гравьора-скулптор.

Цялостната дейност по отсичането - идеен проект, модел, матрица и пр. е дело на колектива на Монетния двор на гара Искър, който по свое желание пое тази отговорна задача. Моделът е изработен, както се изтъква, от скулптора към двора Георги Балджиев.

ОПАСНИ ЛИ СА ЗА МОНЕТИТЕ ОБВИВКИТЕ ОТ ПЛАСТМАСА?

Пластмасата намира в най-различни форми все по-широко приложение във всекидневния живот. От ред години тази нова материя се използва нашироко като средство за опаковка и съхранение на старинни и модерни монети както от колекционери, така и в някои обществени сбирки. Пластмасовите обвивки във вид на отделни кисийки или албуми изместиха стария начин и средства на съхранение на нумизматичните колекции - шкафчетата с дървени чекмедженца с картонени подложки и кръгли легла. Пластмасовите обвивки имат това предимство, че позволяват вложените в тях монети да се разглеждат от двете страни, без да се пипат с пръсти. Този вид опаковка предпазва монетата от прахване и друго замърсяване.

Въпреки изброените предимства обаче някои колекционери сигнализират чрез страниците на печатния орган на Съюза на колекционерите на монети в Германия за опасни явления, които те наблюдават във връзка със състоянието на съхраняваните в пластмасови кисийки и албуми антични и съвременни монети от сребро, злато, мед, бронз и пр. Те съобщават загрижено, че поставените в пластмасовите обвивки на съвременните класъори монети и медальони претърпели след известно време промени на повърхността си. В едни случаи смутеният колекционер забелязал, че върху вложените в обвивката съвременни монети от сребро с полирана повърхност се появила една черна ивица, която той се опитал да очисти, като търкал повърхността на монетата с най-невинно средство. Това един вид ръждясване се оказало много упорито и не могло да се отстрани дори и след въздействието на по-сериозни химически средства. За него тази промяна на повърхността останала необяснима. Естествено, почерняването понижило в значителна степен не само художественото въздействие на монетите, но и паричната им стойност.

Друг колекционер направил повече наблюдения върху промените на вложени в пластмасови обвивки монети от злато, сребро, бронз и мед и установил, че златните монети изгубили първоначалния си блясък и повърхността им добила малко матов отенък. Сребърните монети от XV век потъмнели от сиво до черно, тъй като се покрили с окис. Също така се видоизменил цветът на медните и бронзови монети /с отлично запазена повърхност преди, които без да изгубят лъскавината си, претърпели значителни промени - потъмнели /почернели/. Тези неприятни промени в изгледа и цвета на монетите, съхранявани в албуми и отделни кисийки от пластмаса, били потвърдени от редица други събирачи на монети. Първият, в чиято колекция се явили черни ивици върху съвременни сребърни монети с полирана повърхност, в отчаянието си съветва да се хвърлят пластмасовите албуми в кошчетата за отпадъци. Други отдават въздействието на лошото качество на пластмасата, от която са изработени обвивките. Един от колекционерите обяснява, че за бързото окисляване на повърхността на монетите и медалите, съхранявани в пластмасови обвивки, съдействува плътно прилепналата повърхност на пластмасовия лист, която не позволява да се освободи влаж -

ността /изпаряването/ около монетата и в съединение със сероводорода във въздуха, който прониква навсякъде, образува окис върху повърхността на монетите, който пък предизвиква тези неприятни промени в цвета на монетите. Според него трябва да се увеличи въздушното пространство около монетите или да се предизвика движение на въздуха /проектиране/ в обвивката, като се пробият малки дупчици в пластмасовия лист. Това се постигало по различни начини.

Друг колекционер просто преместил потъмнелите монети в едно дървено ковчеже с картонени подложки и вече не наблюдавал по-нататъшни промени в цвета и изгледа на своите монети. Освен това той е трябвало да спре бавния процес на окисляването.

Пак от страниците на същото списание трети съветва преди да се поставят в пластмасови обвивки монетите и медальоните да се покриват с някакъв прозрачен лак. Но на това предложение се възпротивяват други колекционери, които предупреждават, че монетите и особено античните от сребро ще загубят естествения си цвят, с което се понижава и естетическото въздействие на техния вид.

Както виждаме, едно - важно за монетите условие предизвиква противоречиви изказвания. Всички обаче съветват колекционерите да не се опитват сами да чистят или възстановяват блясъка на засегнатите монети, ако нямат съответните химически познания и условия за това, а да се отнасят до специалисти, за да не увеличат повредата на повърхността на монетите, върху които са забелязали въпросните почернявания, позеленявания, изгубване на блясъка и пр.

На страниците на въпросното списание обаче още думата не е взел специалист. Затова и тези коментarii следва да се приемат с известна резервираност. Още повече, че сигналите са само от една страна. Все пак не е без значение да се преглеждат периодично колекциите, които стоят в пластмасовите джобчета на класъорите.

Една предпазливост никога не вреди, а бъдещето ще покаже дали нашите немски колеги са имали основание за тази тревога.

Реанимация на "Паневропа"

Някога модното в Западна Европа "Паневропейско движение" като че ли отдавна е забравено. Но се оказва, че то е живо. В някои западни вестници се появи съобщение: По случай 50-годишнината на това "движение" ще бъде пусната "първата символична европейска валута". Монети от по 1, 2 и 5 единици ще бъдат сребърни, а от 10, 20, 50 и 1000 единици - златни.

Наистина, още не е решено как ще се нарича тази "валута". Има много предложения: "Евро", "Еталон", "Еврон", "Талер", "Дукат", "Пакс"... , но затова пък е известно, че на лицевата страна на "монетата" ще бъдат портретите на "пророците на европейското единство". Това са Карл Велики, Карл Пети, Наполеон Първи, Граф Куденхове-Калерги, Чърчил, Хийт, Спаак, Моне, Аденауер, де Гаспери и Робер Шуман.

Никола Гайдаров

ИЗВОДИ И ПОУКИ ОТ ЕДИН НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС

/Продължение от кн.3/1972 г./

Известна е ролята на колекционерството в историята и развитието на нумизматиката като наука. Изследването и научното изучаване на античните монети е започнало с тяхното събиране. Естествено, днес на частните нумизматични сбирки и колекции не може да се гледа през призмата на тяхната историческа заслуга. При известни условия - подходяща регламентация, високо гражданско съзнание и патриотично възпитание, всички притежатели на частни сбирки биха могли да дадат ценен принос и да станат полезни сътрудници в развитието на музейното дело и за опазването на нашето богато национално наследство от антични монети.

Но при разглеждането на н.о.х. дело № 1431/1971 г. на Софийския градски съд, беше поставена под съмнение обществената полза от закрилата и покровителството на частното, любителско събиране на нумизматични ценности. Оказа се, че у някои хора колекционирането на всякакви културни ценности, представляващи движими паметници на културата според ЗПКМ, създава увлечения за безогледно натрупване на тези предмети в частни ръце. По-нататък те стават извор на леки печалби. Обикновено такива частни сбирки, по понятни причини се укриват, не са достъпни за изучаване и трябва да се считат загубени за науката и за основния музеен фонд.

По делото бяха разкрити прояви и злоупотреби в тази област, които навяват скептични мисли относно ефикасността и целесъобразността на всички досегашни мерки и средства за предотвратяване нарушенията и престъпленията, предвидени в различни закони. По този повод, в сигналното писмо на Софийския градски съд /отправено до всички учреждения и институти в страната на основание чл.3 ал. III и IV от Закона за устройството на съдилищата/, основателно се привлича общественото внимание върху опасностите, застрашаващи музейните ценности от разхищения, кражби, износ и пр. Съгласно цитирания текст на закона, всички, до които е отправено това писмо, бяха задължени в срок да дадат отговор, да съобщат констатираните нередности, да дадат препоръки и да посочат мерките, необходими в тази насока. В писмото между другото се казва:

"Софийското нумизматично дружество "Г.С.Раковски", вместо да се превърне в културно-просветно средище за развиване на обществено-полезна възпитателна работа всред гражданите и членовете си, през последните няколко години е станало "борса" и "тържище" за сключване на незаконни сделки с монети, с оглед получаване на печалби и нетрудови доходи. Членският състав на дружеството е извънредно бързо нараствал. Така, към 31.XII.1964 г. той е бил 62 души, на 31.XII.1970 г. - 523 души и на 1.XI.1971 г. - 1200 души. Членовете са приемани без какъвто и да е подбор и проверка и повечето от тях имат абсолютно никаква представа за целите и задачи.

на дружеството и за историческото, национално и научно значение на античните монети. Сътрудничеството между музеите и колекционерите почти не съществува, а на практика последните саботират работата на музеите във връзка с издирването, събирането и изкупуването на монетите от населението. През последните няколко години, със своята дейност те /колекционерите/ са допринесли за разпиляване и укриване на ценни колективни находки. Изобщо, данните по делото показват, че колекционирането на монети в повечето случаи е насочено главно към спекулативни цели и задоволяване на частно-собственически интереси. И поради това, даренията на колекции в полза на държавните музеи са рядкост..."

В отговор на това писмо, последваха отговори от музеи, учреждения и институти от цялата страна, представляващи обществен интерес. На всички отговори би трябвало да се даде гласност и те да се имат предвид при разрешаването на въпросите и проблемите по опазването на музейните ценности.

За отбелязване е, че главно провинциалните музеи най-живо се отзовават на сигналното писмо на съда и със загриженост излагат своите болки, искания и препоръки. В някои от тези писма се подчертава липсата на сътрудничество между колекционерите и музеите. Така напр. окръжният исторически музей в гр. Благоевград пише: "Музеят е в неблагоприятни отношения с колекционерите в окръга. При всички случаи, тези колекционери многократно правят опити да използват музейния фонд за попълване на своите колекции, ако и да предлагат това да се извършва на разменни начала. Досега музеят не е успял да регистрира нито една колекция с нумизматични материали или с подвижни паметници на културата - притежание на частни лица. Издирени са редица колекционери, но достъп до техните сбирки музеят няма." /Писмо от 15. VIII. 1972 г./ Народният музей в гр. Свишов, между другото съобщава: "Общо от музея са откраднати до днес 221 броя монети от различни епохи и владетели, чиято съдба е неизвестна..." И като се изброяват поименно откраднатите монети, между които се виждат ценни и редки късове, в писмото се пита: "Поради свършване делото на нумизматите, молим съобщете ни не са ли открити долупосочените откраднати от нашия музей монети?"

В отговора на Министерството на вътрешната търговия се предлага между другото, да се приведе в изпълнение решението на последния пленум на Съюза на българските филателисти за реорганизирането на досегашното нумизматично дружество "Г. С. Раковски", което в бъдеще трябва да се постави на съвсем различна основа и да му се даде нов път на развитие.

Интересни и полезни са предложенията и на останалите писма-отговори, представляващи една своеобразна обществена анкета, които заедно с поуките от процеса, биха могли значително да допринесат за намиране най-целесъобразно разрешение на тези важни проблеми на нумизматичното движение. Не може обаче да се отмени един печален факт, който рязко се отклонява от общата загриженост на обсъжданията. Това е писмото от 8. XI. 1972 г., изпратено до съда от "председателя" на бившето софийско нумизматично дружество "Г. С. Раковски".

Както се спомена, с решение на пленума на Съюза на филателистите от 24. VI. 1972 г. и в духа на решенията на последния конгрес, въпросното дружество е разпуснато и сега се реорганизира. Това решение, взето и в изпълнение на сигналното писмо на съда, надлежно е съобщено, както на лицата, останали в състава на неговото ръководство е предписано да предадат на Съюза всички материали, инвентар и суми, които по закон и устав са собственост на последния като юридическа личност и висшестояща организация. Въпреки това, "дружеството" продължава своята "дейност", а неговите "ръководители" отказват да се подчинят на решението, събират членски внос в явно нарушение на законите в страната. Нещо повече - "дружеството" се поставя в ролята на самостоятелна обществена организация и на свой ред дава отговор на сигналното писмо на съда в тон на наставления и протест и то - с копие до Комитета за изкуство и култура, БАН и др. институти!

Писмото започна с "протест" срещу сигналното писмо на съда, загдето то идентифицирало нарушителите на закона с ... нумизматиката! Противно на доказателства, общоизвестен факт, че частните нумизматичнибирки са изгубени за основния музейен фонд, че до днес няма отбелязан случай на дарение /с изключение бирката на д-р Хараланов/, в писмото се казва дословно: "Бюлетинът на пишеща машина, просветната информация на дружеството на циклостил и бега сп. "Нумизматика" /което Съюзът бил обсебил!/ помогнаха извънредно много на членовете да започнат колекционирание на монети, които след поколения ще бъдат вече музейна и държавна собственост. Не бива да се забравя, че нашето музейно дело в по-голямата си част е създадено от дарения" /!!!/

А в отговор на констатациите на съда за печатаните статии и публикации в списания, издавани у нас и на чужди езици, които изпадат нашата историческа наука и изопочават установени истини от национално значение - се пише: "Науката не може да бъде монопол само на някои претендиращи за научни знания, още повече, че е известно, какво - може в науката да се явяват различни схващания и шракане на идеи и търсене на истината".

Но какви са разбиранията и докъде се отива в увлечението на "ръководството" на бившето дружество се вижда от следната мисъл в края на писмото, която не се нуждае от никакви коментари: "Досега съществуващите закони в страната не може да влизат в разрез с начина на колекционирание, тъй като колекционирането на монети не може да има ограничения в метал и начин..." С други думи, според неписания закон на колекционерството, събирането на монети не може да има никакви ограничения и то, забележете - "в метал и начин" и съществуващите закони в НРБ са забравили да се съобразят с това!

Всичко изложено дотук, във връзка с въпросите около колекционерството в областта на движимите паметници на културата и особено - на античните монети, ни натрапва заключението - не е обществено полезно и оправдава масовизирането, покровителството и поощряването на увлеченията към създаване на нови частни бирки и колекции от антични монети. Както се изясни в предшествуващата статия, Законът за паметниците на културата и музеите зачита и изрично признава личната собственост само на заварените от него и създа-

дени до влизането му в сила такива сбирки и колекции. Нови нумизматични сбирки могат да се правят само от нови, съвременни и юбилейни монети, които нямат музейна стойност и не могат да бъдат включени в музейния фонд. Главната, основната цел на нумизматичните дружества и секции в рамките на Съюза на българските филателисти трябва да се насочи към запазване и охрана на съществуващите вече частни нумизматични колекции от разпиляване и износ. При пълно гарантиране на личната собственост върху тях, необходимо е те да станат достъпни за изучаване и научно използване и по смисъла на чл.1 от ЗПКМ - да се превърнат в общонародно достояние, макар и да се намират в ръцете на граждани. Наред с това, тези сбирки следва особено да се охраняват от спекулативни покупки-продажби и износ.

Съкровищница на богатства

Покрай западното крайбрежие на Австралия на хиляди мили се простира верига от коралови рифове, които са станали причина за гибелта на стотици различни кораби. Гробището на загиналите кораби от дълги години привлича вниманието на учените-историци, на много експедиции на национални музеи, а също и на жадните за леки печалби хора. В трюмовете на много от потъналите кораби има безценни съкровища и реликви, представляващи огромен исторически интерес.

Водолазите от много години се мъчат да определят мястото, където са потънали корабите. Намерени са например скелетите на четири търговски кораба, които някога принадлежали на холандската източно-индийска мореплавателна компания и носели златни монети и други съкровища. Сред тях е претърпелият коработрушение през 1656 г. прочут кораб "Гилт Дрегон". В неговите трюмове били намерени слонови зъби, седем хиляди сребърни монети, керамика, оръдия и други предмети. Не по-малък интерес представлява и намереният в края на 60-те години кораб "Батавия", потънал през 1626 г. От този кораб били извадени на повърхността златни монети, уникални предмети на домашния бит, старинни оръжия.

Австралийското правителство трябваше да започне продължителна дискусия с правителството на Холандия по въпроса на кого принадлежат тези съкровища, защото, както се изясни след грижливо изследване, повечето от потъналите кораби са плавали под холандско знаме. По споразумение с Холандия е създаден междуправителствен комитет, чиято задача е да разпредели съкровищата между музеите на двете страни.

В немското нумизматично списание "Нумизматише байтреге" - I/1972 са отпечатани редица статии, чието съдържание представлява интерес и за нас.

В статията си "Поликарп Самуел Вагнер - витембергски кмет и нумизмат", авторът Хайнрих Кюн дава сведения за една неизвестна досега монография на Самуел Вагнер, издадена през 1728 г., в която се описват различни видове грошове, сечени от XV-XVIII в. В книгата са разгледани не само типовете монети, тяхното съдържание, стойност и съотношение по отношение на талера, но и са дадени таблици с изображенията им и се посочва литература по нумизматика от тези време - на.

Хелмут Каспар разглежда в статия техническите проблеми при изготвянето на монетните и медалните щемпели. Дава снимки на оригинални щемпели, по които са сечени брактееати, гулдени и различни монети и медали през XVII, XVIII в, както и на преси, изработени за тази цел. Публикуваните данни дават представа за развитието на монетната техника през това време.

Волфганг Фрийд описва сечените в Константинопол монети от типа "Константин и Дафна", сечени след 327 година.

От историята се знае, че възраждането и възстановяването на античния град Бизантион и превръщането му в столица на Източната Римска империя, наречена Константинопол, става по времето на царуването на Константин Велики. След поражението на Лициний на 18. IX. 324 г. с. н. е. при Хризополис Константин I става единствен владетел на цялата Римска империя. Към този момент се отнася пренасянето на столицата от Рим в Константинопол, чието официално откриване е станало в 330 г. Още през 327 г. в Константинопол са работили две монетарници, в които са сечени медни монети. След 330 г. монетарницата придобива особено значение за сеченето на римските монети. Авторът прави опит да определи времето на сеченето на отделните монети въз основа на техните надписи и вида на панделката или лавровия венец на императора. В този аспект той отделя по-голямо внимание на т. н. монети "Константин и Дафна", като дава исторически сведения за тържествата в Тракия в чест на Дафна, които Константин Велики използвал, за да популяризира своето име всред местното население и да демонстрира своята мощ.

В статията си "Мишките и плъховете върху монетите и медалите" Курт Шийфел привежда данни от най-ранни времена и описва различни монети и медали, върху които са изобразени мишки и плъхове. Последните са били издигнати в култове в Троя, по времето на Ал. Македонски. Намират се също така и по монетите на Металонт, при някои римски денари с Диоскурите, при монетите на графството Артоис /северозападна Франция/, при някои испански монети на Филип IV, при някои монети на холандските провинции от XVI в., както и на някои съвременни монети.

В броя се съобщава и за някои фалшификати на талери на Висмар, Луненбург, Констанц и някои по-малки саксонски монети от XVI в. Привеждат се данни за някои находки на монети, за откритите на дъното на морето испански монети от XVII век. Предлагат се методи за из

готвяне на плексигласови отпечатьци и използването им като диапозитиви за фотографияне на монети.

Накрая се дават и данни за новите монети по света, сведения за новоизлезли книги по нумизматика в ГДР и чужбина и редица съобщения от организационен характер.

В чешкото списание "Нумизматичке листи" 1/1972, в статията си "Техниката на изготвяне на отливки в монетарницата в Кутна Хора /Кутенберг/ в началото на XV в." Иво Панек разглежда въпроса за техниката на сеченето на пражките грошове в монетарницата Кутна Хора, която позволява да се намали фирата при обработката до 4-6 %, т.е. 3-4 пъти по-малко, отколкото при прилаганата до това време техника в другите монетни дворове. Последната е била въведена впоследствие в много европейски монетни дворове и се е задържала до XVII век.

Въз основа на изследването на 576 монети от края на XVI в. на сбирката на Пражкия национален музей, Едуард Шимек разглежда състава и теглото на златните и сребърни монети на Бохемия.

Правейки съпоставка между три 20-кройцерови монети от Франц II, сечени в Прага, в периода 1805-1806 г., Вацлав Риниш разглежда въпроса за отделянето на Австрия като самостоятелна държава от Великата римска империя през 1804 г. като последица на разпадането на същата и образуване на Рейнския съюз на Южногерманските държави през 1806 г. През 1804 г. Франц II е не само римски император, но и австрийски и бохемски цезар. Авторът разглежда последиците на този факт за страната на бохемската корона, както и техните църковни отношения в рамките на новообразуваната държава.

Съобщава се, че италианската фирма за производство на дъвки "Перфети" в Милано е възпроизвела от оксидиран алуминий по електролитичен път 50 копия на монети от римско време до наши дни.

В списанието се описват новоизлезлите монети в света, дават се фотоси и описания на medalите, отсечени в чест на 330-годишнината на Коменски, 500-годишнината на А.Дюрер, както и на юбилейния медал, отсечен в СССР "10 години човек в космоса". Дават се сведения за новоизлезлата литература по нумизматика, както и редица други сведения с нумизматичен характер.

В притурка към списанието се съобщава за предстоящото изтегляне от обращение на 25-халеровите монети в Чехословакия, за отсичането и пускането през 1972 г. на 20-халерова и 20-кронова монети, както и за предстоящото отсичане през 1973 г. на 100-кронова юбилейна монета в чест на 150-годишнината от рождението на Сметана.

Н У М И З М А Т И К А

орган на Съюза на българските филателисти,
разрешен с писмо № 5082/10.X.1970 г.

Излиза 4 пъти годишно

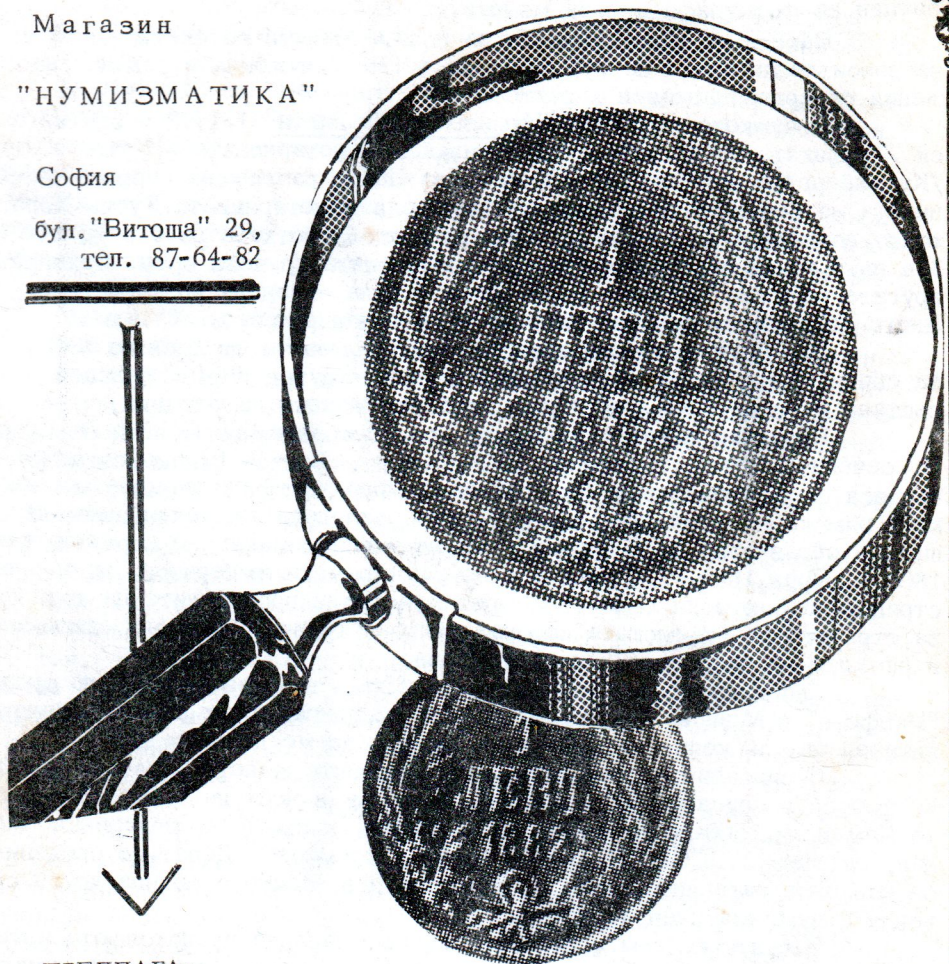
Годишен абонамент 1,20 лева. Отделен брой 0,30 лева

Магазин

"НУМИЗМАТИКА"

София

бул. "Витоша" 29,
тел. 87-64-82

ПРЕДЛАГА:

- I. Български монети от Претата българска държава - медни, медноникелови, железни, цинкови, сребърни
- Всички български юбилейни монети от специалните емисии от 1965 г. до днес.
- II. Възпоменателни сребърни и медноникелови монети на СССР, ГДР, Унгария и Полша, сечени след Втората световна война.
- III. Български и чужди банкноти, извадени от обращение.
- IV. Нумизматични пособия:
каталог на българските монети и банкноти, емисии 1881-1973 г.;
вносни класьори за монети.

Магазинът изпълнява и поръчки срещу наложен платеж. 21009